საქართველოს ინტერნეტმმართველობის მე–7 ფორუმის ანგარიში

თებერვალი 2022

The Seventh Georgian Internet Governance Forum (GeoIGF) REPORT

February 2022

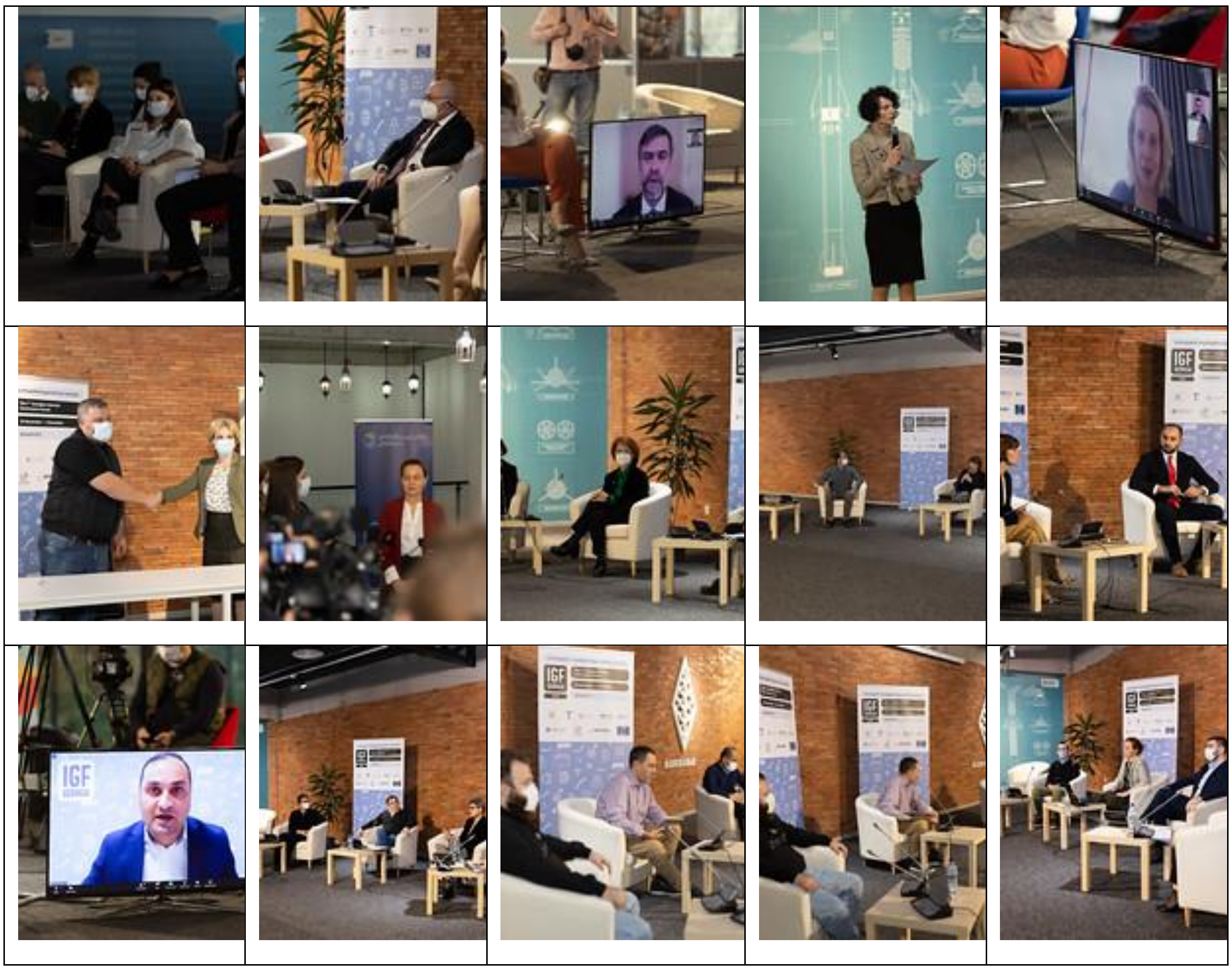

სარჩევი Contents

წინასიტყვაობა Introduction 3

მოსამზადებელი აქტივობები Preparatory Activities 5

ფორუმის გახსნა და მისასალმებელი სიტყვები Opening and Gretting notes 6

ფართოზოლოვანი საქართველო Broadband Georgia Developements 11

პანდემიით ინსპირირებული ინოვაციები და პერსონალური მონაცემების დაცვა 16

Pandemic-Inspired Innovations and Personal Data Protection 16

დეზინფორმაცია: გამოწვევები საქართველოს ინტერნეტ სივრცეში 19

Disinformation: Challenges in the Internet Space of Georgia 19

ციფრული წიგნიერება და მზაობა, სხვადასხვა სექტორების როლი ამ პროცესში 24

Digital Literacy and Readiness: The Role of Various Sectors in this Process 24

ინტერნეტ კონტენტის თვითრეგულირების ფარგლები 28

Internet Content: Self-regulatory Framework 28

ხელოვნური ინტელექტი: შესაძლებლობები და გამოწვევები 31

Artificial Intelligence: Challenges and Opportunities 31

ქართული ენა ინტერნეტ სამყაროში **Georgian Language in the Internet World** 34

5G მზაობა და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის როლი ქვეყნის განვითარებაში 5G Readiness and the Role of New Technologies in the Development of the Country 39

ინტერნეტთან წვდომა და ხარისხის გამოწვევები; ფასი და არჩევანის თავისუფლება **Access to the Internet and Quality of Service: Price, Freedom of Choice** 40

ვირტუალური მობილური ოპერირების დაბრკოლებები და განვითარების პერსპექტივა საქართველოში 45

Mobile Virtual Network Operator Challenges and Opportunities in Georgia 45

ფორუმის დახურვა 50

Forum wrapup and closing remarks 50

მონაწილეების და ჩართულობის ანალიზი და განაწილება დაინტერესებული ჯგუფების მიხედვით 51

ბიუჯეტი Budget 52

წინასიტყვაობა

საქართველოს ინტერნეტ მმართველობის ფორუმს საფუძველი ჩაეყარა 2015 წელს, ევროპის საბჭოს მხარდაჭერით გამართული პირველი ეროვნული ინტერნეტ მმართველობის ფორუმის ფარგლებში. ღონისძიება ინტერნეტ მმართველობის სფეროში უმნიშვნელოვანეს მოვლენად იქცა და საერთაშორისო აღიარებაც მოიპოვა. ფორუმი (GeoIGF) მიზნად ისახავს ინტერნეტ მმართვლეობის განვითარების კუთხით წლის გამავლობაში მიღწეული პროგრესის წარმოჩენას, მნიშვნელოვანი საკითხების თაობაზე საჯარო კონსულტაციებსა და განხილვებში დაინტერესებული მხარეების ჩართულობის ხელშეწყობას. პლატფორმა ხელს უწყობს სამთავრობო უწყებების თანამშრომლობას როგორც ბიზნეს, ისე არასამთავრობო სექტორთან, რამდენადაც გლობალური მიზნების მისაღწევად, აუცილებელია მთელი ქვეყნის დაინტერესებული წრეების პოზიციათა დაახლოება და კოორდინირებული მუშაობა. ღონისძიებას ყოველწლიურად ადგილობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაციების, სამთავრობო თუ არასამთავრობო სექტორის, აკადემიური წრეებისა და ახალგაზრდა თაობის 200-მდე წარმომადგენელი ესწრება. ფორუმის საინიციატივო ჯგუფი ჩამოყალიბდა 2016 წლის სექტემბერში, აირჩა საორგანიზაციო კომიტეტი და კოორდინატორი.

Introduction

The Georgian Internet Governance Forum as a platform was established in 2015 in frames of the first National Internet Governance Forum, supported by the Council of Europe. The event grew into one of the most significant in the field of Internet governance, gaining international acclaim. The forum's (GeoIGF) primary objective is to demonstrate progress made towards the development of Internet governance over the course of the year, as well as to involve stakeholders in public debates and discussions on significant issues. The platform supports government agencies' collaboration with both the private and non-profit sectors, to the degree that achieving global goals entails bringing together the perspectives of stakeholders from throughout the country and working together in a synchronized approach. Up to 200 representatives from local and international organizations, governmental and non-governmental sector representatives, academia, and the younger generation gather to attend the event annualy.

The initiative group of the Forum was founded in 2016, and the organizing committee and coordinator were elected. The second Internet Governance Forum was held in 2016, while the seventh Internet Governance Forum was held in December 2022. The information concering the mentioned events can be found at the forum's website - igf.ge.

2016 წელს ჩატარდა რიგით მეორე, ხოლო 2022 წელს დეკემბერში რიგით მე–7 ინტერნეტ მმართველობის ფორუმები. ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ფორუმის ვებ-გვერდზე - igf.ge.

ფორუმის წესდება ემყარება ტუნისის დღის წესრიგს საინფორმაციო საზოგადოებისთვის, ევროპის საბჭოს, ინტერნეტ საზოგადოებისა (ISOC) და ინტერნეტმმართველობის ფორუმის სამდივნოს რეკომენდაციებს და საუკეთესო პრაქტიკას. ფორუმის დღის წესრიგი შემუშავებულია მრავალმხრივი ჩართულობის მოდელზე, ითვალისწინებს ფორუმის ორგანიზებას მინიმალური დანახარჯებით, მაქსიმალური გამჭვირვალობისა და მხარეთა ჩართულობის უზრუნველყოფით. ინტერნეტმმართველობის ფორუმი ემყარება ყველა დაინტერესებულ მხარესთან თანამშრომლობას, რაც გულისხმობს მთავრობის, კერძო სექტორის, სამოქალაქო საზოგადოების, სამეცნიერო – საგანმანათლებლო და ტექნოლოგიების სფეროს სპეციალისტებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლების ერთობლივ მუშაობას. ფორუმის ყველა მონაწილე თანაბარი დონის პარტნიორად მოიაზრება.

ფორუმის მასპინძელია საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, კომუნიკაციების ეროვნული კომისია და საქართველოს ინტერნეტ საზოგადოება (ISOC-Georgia). ფორუმის ორგანიზატორია საქართველოს მცირე და საშუალო სატელეკომუნიკაციო ოპერატორების ასოციაცია (TOA). ფორუმის ინსტიტუციური პარტნიორია ევროპის საბჭო. ფორუმის მხარდამჭერები არიან საერთაშორისო ორგანიზაციები: ინტერნეტ საზოგადოება (ISOC), მინიჭებული სახელებისა და ნომრების ინტერნეტ-კორპორაცია (ICANN) და RIPE ქსელის საკოორდინაციო კომიტეტი (RIPE NCC). ფორუმის ტექნიკური მხარდამჭერია სამეცნიერო–საგანმანათლებლო კომპიუტერული ქსელების ასოციაცია „გრენა".

The Charter of the Forum is based on the recommendations of: the United Nations Internet Governance Forum (IGF), the IGF secretariat, Council of Europe, the Internet Society (ISOC), the Tunis Agenda and the best practice and implies the multilateral engagement model of development of the Forum: organization with least expenses and highest openness, as well as maximum participation from all parties.

The national Internet Governance Forum of Georgia is based on the cooperation of all stakeholders, bringing together five interested groups: government, private sector, civil society, the experts of scientific and educational and technology fields as well as the representatives of international organizations. All the participants are taking part in the forum as equal partners.

The hosts of the events are Ministry of Ecnomoy and sustainable Development of Georgia and Georgian Communication Comission, also ISOC Georgia.

Forum's institutional partner is the Council of Europe, also The Réseaux IP Européens Network Coordination Centre is the Regional Internet Registry for Europe (RIPE NCC) and The Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN). In kind supporter of the forum is Georgian Research and Educational Networking Association GRENA. The forum is coordinated by the Telecom Operators Association of Georgia (TOA).

მოსამზადებელი აქტივობები

2021 წელს მოწვეულ ფორუმის წევრების კრებებზე შეჯერდა შემდეგი საკითხები: ფორუმის შესაბამისი აქტივობები და აქტვობების დროის პერიოდი, ფორუმის პროგრამული და საორგანიზაციო კომიტეტის არჩევნები, კოორდინატორის არჩევნები, ფორუმის ჩატარების ფორმატი და თარიღი, დღის წესრიგის საკითხების შეგროვება, ბიუჯეტის აქტივობების განსაზღვრა, დღის წესრიგის დამტკიცება, სესიების კორდინატორიების და თანაკორდიანტორების შერჩევა და სხვა დაკავშირებული აქტივობები.

GeoIGF2021 პროგრამული კომიტეტი ჩამოყალიბდა შემდეგი შემადგენლობით: საქართველოს კომუნიკაციის კომისია – ნინა გრძელიშვილი; ინტერნეტ საზოგადეობის საქართველო – რატი სხირტლაძე; ეკონომიკის და მდგრადი განვითარების სამინისტრო – ეკა ყუბუსიძე, ბიზნესისა და ტექნოლოგიების უნივერსიტეტი – ზვიად გიბსონია; ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი – თეონა ტურაშვილი; შპს "SystemNet" – ხათუნა ინჯია და საქართველოს სახელმწიფო ინსპექტორის ოფისი – გიორგი გიორგანაშვილი. პროგრამულ კომიტეტს ასევე შემოუერთდა გიორგი იაშვილი, საქართველოს ინფორმაციული უსაფრთხოების ასოციაციის აღმასრულებელი დირექტორი.

აქვე მნიშვნელოვანია აღინიშნოს რომ ევროპის საბჭოს საქართველოს ოფისის დახმარებით მოხდა ფორუმის რებრებდინგი, კერძოდ გადახალისდა და არსებითად შეიცვლა ფორუმის ლოგო, ფერები და შეიქმნა/განახლდა 30–მდე ბრენდინგის მასალები, მათ შორის ის საშუალებები რომელიც საჭირო იყო ჰიბრიდულ მოდელში ფორუმის სათანადო დონეზე ჩასატარებლად.

დღის წესრიგის შესადგენად გამოქვეყნებული ფორმა დაიხურა ორი თვის ვადაში და შეავსო 89 ადამიანმა სხვადასხვა დაინტერესებული ჯგუფიდან, რომელიც პროგრამული კომიტეტის მიერ საბოლოოდ ჩამოყალიბდა 10 საკითხად და

Preparatory Activities

In 2021 GeoGIF members had few meeting and were agreed upon at the 2021 Forum Meetings: Relevant Forum Activities and Activities implementaiton Periods, Forum Program and Organizing Committees Elections, Coordinator Elections, Forumat of the forum and the Date, call for a topics and creation of the agenda, budget of the activities, approval of the final agenda, session Approval and selecting coordinators and other related activities.

GeoIGF2021 Programming Committee were elected members from the different stakeholder groups:

- Communication Commission of Georgia, Ms. Nina Grdzelisvili
- Internet Society (ISOC) Georgia chapter, Mr. Rati Skhirtladze
- Ministry of Economy and Sustainable Development, Ms., Eka Kubusidze
- Business and Technology University, Mr. Zviad Gibsonia
- Institute for Developement of Freedom of Information, Ms. Teona Turashvili
- LTD "SystemNet", Ms. Khatuna Injia
- State Inspector's office of Georgia, Mr. Giorgi Giorganashvili
- Giorgi Iashvili CEO, InfoSEC Assocation of Georgia (GISA).

It is also important to highlight that the IG forum was rebranded with the support of the Council of Europe Georgia Office, in particular the forum logo, colors and up to 30 branding materials were created and updated, including the tools needed to maintain the forum in a hybrid model.

მათი აქტუალურობის და სხვადასხვა გარემოებების გამო აისახა 2 დღიან დღის წესრიგში.

The calls for issues was closed in two month and the form was completed by 89 people from various stakeholders, which was eventually formulated by the Program Committee into 10 items and reflected in the 2-day agenda due to their topicality and various circumstances.

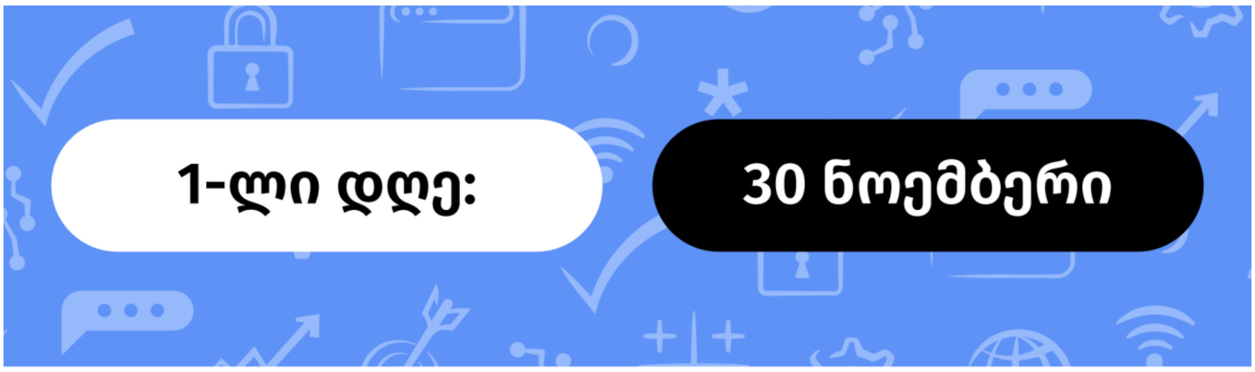

ფორუმის გახსნა და მისასალმებელი სიტყვები

Opening and Gretting notes

2021 წლის 30 ნოემბერს და 1 დეკემბერს, თბილისის ტექნოპარკში ჩატარდა რიგით მეშვიდე საქართველოს ეროვნული ინტერნეტმმართველობის ფორუმი. ფორუმის გახსნას მოდერირება გაუწია ფორუმის კოორდინატორმა და საქართველოს სატელეკომუნიკაციო ოპერატორების ასოციაციის (TOA) გამგეობის თავმჯდომარემ ბატონმა უჩა სეთურმა. ფორუმი გახსნა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრის მოადგილემ – გურამ გურამიშვილმა, რომელიც მიესალმა ფორუმის მონაწილეებს და ისაუბრა სიახლეებზე და მიღწევებზე რომელიც შესრულდა 2021 წელს და დაგეგმილია 2022 და ასევე გრძელვადიან პერიოდში

The seventh Georgian National Internet Governance Forum – GeoIGF2021 was held in Tbilisi Technopark on November 30 and December 1, 2021. The opening of the forum was moderated by the Forum Coordinator and

Chairman of the Board of the Georgian Telecommunications Operators Association (TOA) Ucha Seturi. The forum was opened by the Deputy Minister of Economy and Sustainable Development of Georgia, Guram Guramishvili, who welcomed the participants and summarised the novelties and achievements in 2021 and plans for 2022 and beyond.

შემდგომ მისასლმებელი სიტყვა გადაეცა საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისიის წევრს ეკატერინე იმედაძეს. მისი მიმართვის შესაბამისად პანდემიით გამოწვეულმა რეალობამ ძალიან მკაფიოდ დაგვანახა სატელეკომუნიკაციო სფეროს სტრატეგიული მნიშვნელობა და ცხადყო, რომ სატელეკომუნიკაციო სერვისები ჩვენი ცხოვრების განუყოფელი ნაწილია. როგორც აღმოჩნდა, უფრო მეტად განუყოფელიც კი, ვიდრე წარმოგვედგინა. შესაბამისად, ახალ რეალობაში ტელეკომუნიკაცია გასცდა სტანდარტული მომსახურების დეფინიციას და ის ქვეყნისთვის სტრატეგიულ კრიტიკულ ინფრასტრუქტუად იქცა.

The floor was then given to Georgian Communications Commission (ComCom) Commissioner Ekaterine Imedadze for her welcoming remarks. According to her, a pandemic reality has clearly shown us the strategic importance of telecommunications and the integral role that telecommunication services play in our lives. It has turned out that these services are an integral part of lives, more than we imagined them to be. In the new reality telecommunications have therefore surpassed the definition of standard services and they have become a strategic/critical infrastructure for the country.

გამომსვლელის სიტყვით სფეროს მარეგულირებლისთვის, ყოველთვის ნათელი იყო, რომ ტელეკომუნიკაცია ზუსტად ის სფეროა, რომელიც უწყვეტ განვითარებას, ინოვაციებისა და თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვას მოითხოვს, რაშიც კომუნიკაციების კომისიას, სექტორს და შესაბამის ჩართულ მხარეებთან ერთად უმნიშვნელოვანესი როლი აქვს. გამომდინარე იქიდან, რომ მსოფლიო ეკონომიკა სულ უფრო მეტად ციფრული ხდება, მნიშვნელოვანია სატელეკომუნიკაციო კავშირი კიდევ უფრო უსაფრთხო და ხელმისაწვდომი გავხადოთ. სახელმწიფოს როლი უმნიშვნელოვანესია უსაფრთხო ციფრული მომსახურებების უზრუნველყოფაში, თუმცა ასევე დიდია სფეროს მოთამაშეების პასუხისმგებლობაც. დარგის განვითარების სახელმწიფო პოლიტიკასთან ერთად აუცილებელია სექტორის წარმომადგენლებს ჰქონდეთ მჭიდრო თანამშრომლობა, მომხმარებლისთვის ხარისხიანი, ინოვაციური და

ხელმისაწვდომი მომსახურებების უზრუნველსაყოფად. უმნიშვნელოვანესია სექტორის ინფრასტრუქტურის ხელმისაწვდომობაც, რაც ნიშნავს იმას, რომ მცირე და საშუალო ბიზნესისთვის ბარიერები უნდა მოიხსნას. უნდა მოხდეს მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერა ინოვაციური, ციფრული ბიზნეს მოდელების სტიმულირებით. ასეთი, მიდგომით საქართველოში რეგულირების არსებული მოდელი სამაგალითო უნდა გახდეს.

According to the speaker, it was always clear for the regulatory authority that telecommunications are the field that require constant development, introduction of innovations and contemporary technologies, in which the Communications Commission plays a very important role alongside relevant stakeholders. In view of the increasing digital transformation of the global economy, it is important to ensure improved safety and accessibility of telecommunications. While the state plays a crucial role in providing digital services, major players in this field also have an important responsibility. In addition to the state policy for development of telecommunications, close cooperation between different representatives of the sector is important to ensure quality, innovative and accessible services for users. Accessibility of the sector infrastructure is crucial, meaning that barriers should be removed for small and medium-sized enterprises. Innovative, digital business models should be stimulated to support SMEs. Such approach will turn the existing regulatory model in Georgia into an exemplary one.

შემდეგმა გამომსვლელმა პეტრ მიკისკამ - ჩეხეთის რესპუბლიკის ელჩმა საქართველოში, ისაუბრა იმ მნიშვნელოვანი პროექტების შესახებ რომელშიც ჩართული იყო მისი წინამორბედი და ჩართულია დღესაც საელჩო. ბატონი ელჩი მიესალმა გამომსვლელებს და შეეხო ინტერნეტში ადამიანის უფლებების დაცვის მნიშვნელობას. ჩეხეთის რესპუბლიკის ელჩმა საქართველოში, ბატონმა პეტრ მიკისკამ ასევე ისაუბრა ხელოვნური ინტელექტის განვითარების სფეროში თანამშრომლობის მნიშვნელობაზე ქართველ პარტნიორებთან. მან ასევე აღნიშნა, რომ პოლიტიკის დოკუმენტი და კანონმდელობა დაფუძნებული უნდა

იყოს ადამიანის ძირითად უფლებებზე და ინოვაციებზე.

Next speaker, Petr Mikyska, Ambassador of the Czech Republic to Georgia, outlined the projects that have already been implemented by the Czech Embassy in the field of internet and mentioned that the latter will continue its active involvement in this main area.Mr. Mikyska highlighted the importance of protecting human rights online, as well as the need of cooperation with the Georgian stakeholders, to further develop the field of Artificial Intelligence. He also noted that relevant policy documents and legislation should be prepared in compliance with the basic human rights and innovations.

ევროპის საბჭოს ოფისის ხელმძღვანელმა, ქალბატონმა ნატალია ვუტოვამ, მოკლედ ისაუბრა ინტერნეტ ფორუმის მნიშვნელობასა და მის მხარდაჭერაზე ევროკავშირის მიერ. მან აღნიშნა, რომ კონსტიტუციაში ინტერნეტზე წვდომის უფლების ჩანაწერი მსოფილიოს რამოდენიმე ქვეყანაში არსებობს და მოხარულია, რომ მათ რიგებს საქართველოც შეუერთდა. მისი აზრით, სწორედ ეს ფაქტი განსაზღვრავს ქვეყანაში ინტერნეტიზაციის მნიშვნელობას. ქალბატონმა ნატალიამ აღნიშნა, რომ ინტერნეტით უზრუნვეყოფა საკმაოდ რთული ამოცანაა და სწორედ ამ პრობლემის გადაჭრას ემსახურება აღნიშნული ფორუმი.

Natalia Voutova, Head of the Council of Europe Office in Georgia, talked about the role of the Internet Governance Forum and outlined the reasons of the Council of Europe's support to the internet development within the country. Ms. Voutova was pleased to note that Georgia has recently become one of the few countries across the globe where the right to access to

internet has been enshrined in the Constitution, highlighting the importance given to the field of internet by the Georgian government. According to her, ensuring the safety, as well as the accessibility to the internet are the complex tasks and the Forum can be considered as an effective platform for addressing those problematic issues. She encouraged the public and private institutions to use the event for raising their voice on the internet-related needs, and ended her speech with positive remarks about the Memorandum of Cooperation to be signed between the Forum and the Sector Economy and Economic Policy Committee of the Parliament of Georgia. Ms. Voutova noted that the Council of Europe, as a facilitator institution, is more than happy for having such an important stakeholder involved in the Forum's upcoming activities.

ანრიეტ ესტერიუსენმა - გაეროს გლობალური ინტერნეტმმართველობის ფორუმის გამგეობის თავმჯდომარემ, მსოფლიო კიბერსფეროს სტაბილურობის კომისიონერმა მისასალმებელ გამოსვლაში აღნიშნა, რომ ინტერნეტი ფუნდამენტური ძალაა კომუნიკაციების და ტექნიკური განვითარების სფეროში და ძნელად საპოვნელია ქვეყანა, რომელიც საპირისპიროს ფიქრობს. მან ისაუბრა IGF-ის მნიშვნელობაზე, როგორც ქვეყნის მასშტაბით, ისე გლობალურად. აღნიშნა, რომ ეს არ არის მხოლოდ ღონისძიება, რადგან იგი ამკვიდრებს გონივრულ და ნაყოფიერ თანამშრომლობას ფორუმის მონაწილეებს შორის.

შორის.

Chair of the UN Global Internet Governance Forum and Commissioner for the Global Commission on the Stability of Cyberspace, Antriette Esterhuysen noted in her welcoming remarks that Internet is a fundamental force in the field of communications and technological development and it is hard to find a country that thinks otherwise. She talked about the importance of IGF at the national as well as the global level, adding that it is not just an event because it encourages reasonable and fruitful cooperation among the Forum participants.

გამოსვლის ბოლოს, ისაუბრა სხვა ქვეყნების IGF გამოცდილებლაზე, სადაც აღნიშნა, პოლონეთში გამართულ გლობალური ინტენრეტმართველობის ფორუმზე, რომელიც ექსპერიმენტალურია. ასევე, ისაუბრა იმ მნიშვნელოვან თემებზე, რომელებიც მისი აზრით განიხილება საქართველოს 2021 წლის ინტერნეტმმართველობის ფორუმზე.

She finished her remarks by highlighting IGF experience of other countries, noting that Poland hosted UN Internet Governance Forum, which is an experiment in global governance and it used a hybrid approach. She also touched on the important topics to be discussed during the Georgian Internet Governance Forum 2021.

ინტერნეტ საზოგადოების (ISOC) უფროსმა ვიცე პრეზიდენტმა, ქალბატონმა ჯეინ კოფინმა ისაუბრა ინტერნეტ კავშირის თვალსაზრისით განხორციელებულ ცვლილებებზე. აღნიშნა, რომ საქართველო ერთ-ერთი მაგალითია სხვა ქვეყნებისთვის, როგორ უნდა აეწყოს საკომუნიკაციო ქსელები და როგორი უნდა იყოს მოსახლეობის ჩართულობა ამ მიმართულებით. მან ისაუბრა მაღალმთიანი რაიონების ინტერნეტიზაციაზე და აღნიშნა, თუ რა დადებითი ცვლილებები გამოიწვია მან. გამოსვლის ბოლოს, ქალბატონმა ჯეინმა განაცხადა, რომ ყველას უნდა ჰქონდეს ინტერტეზე წვდომა, განურჩევლად მათი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისა. *ამ მიმართულებით კი კიდევ ერთხელ აღნიშნა საქართველოს მიერ გადადგმული ნაბიჯები და მიღწეული წარმატებები. მან აღნიშნა რომ ამ ეტაპზე დაწყებულია ორი მნიშვნელოვანი პროექტი და ელოდება მათ წარმატებით დასრულებას.*

Senior Vice President at Internet Society (ISOC), Jane Coffin talked about changes in the Internet connection, noting that Georgia sets an example for other countries as to how communication networks should be set up and what public involvement should look like in that regard. She talked about internetization of highland regions and positive changes produced by it. She finished her remarks by saying that everyone should have access to Internet, irrespective of their social or economic status. In that regard, she noted once more the positive steps made by Georgia and the success it has achieved, adding that she is looking forward to successful completion of two important projects that are currently underway.

მისასალმებელი გამოსვლების შემდეგ, ხელი მოეწერა მემორანდუმს საქართველოს პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკის და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტსა და ინტერნეტმმართველობის ფორუმს შორის. პარლამენტის მხრიდან ხელი მოაწერა ქალბატონმა ეკა სეფაშვილმა, ხოლო ფორუმის მხრიდან ბატონმა უჩა სეთურმა.

Following the welcoming remarks, the Memorandum of Understanding was signed between the Sectoral Economic and Economic Policy Committee of the Parliament of Georgia and the Internet Governance Forum. The MoU was signed by Ms. Eka Sepashvili on behalf of parliament and Mr. Ucha Seturi on behalf of the Forum.

ეკა ყუბუსიძემ, კავშირგაბმულობის, საინფორმაციო და თანამედროვე ტექნოლოგიების დეპარტამენტის უფროსმა (სესიის მოდერატორი), ფართოზოლოვან ინტერნეტინფრასტრუქტურის განვითარებაზე ისაუბრა. მან თავის გამოსვლაში აღნიშნა მაღალსიჩქარიანი ინტერნეტის მნიშვნელობა, ისაუბრა იმ პროექტებსა თუ სამომავლო გეგმებზე, რომლებიც საერთაშორისო პარტნიორებისა თუ დონორების მონაწილეობით წარმატებით განხორციელდა ან ახლო მომავალში განხორციელდება. ქალბატონმა ეკამ, ხაზი გაუსვა საქართველოს ციფრული ჰაბის და Data ცენტრის ათვისების პოტენციალს და თანამშრომლობას ისეთ კომპანიებთან როგორიცაა Facebook, Instagram, Amazon და სხვა. გამოსვლის ბოლოს, აღნიშნა, რომ მიმდინარეობს მსოფლიო ბანკთან თანამშრომლობა ციფრული ეკონომიკის და საინფორმაციო საზოგადოების განვითარების სტრატეგიის შემუშავებაზე.

Eka Kusabidze, Head of Communications, Information and Modern Technologies Department (session moderator) talked about the development of broadband internet infrastructure. In her remarks she underlined the importance of high-speed internet, discussed projects or future plans that have been implemented successfully with involvement of international partners and donors or will be implemented in the future. Ms. Kusabidze underlined the potential of developing a digital hub and a data centre in Georgia and partnership with companies like Facebook, Instagram, Amazon and others. Lastly, she noted that they are working with the World Bank to develop digital economy and information society development strategy.

ოუფენ ნეტის დირექტორმა, ქალბატონმა **მარიამ სულაბერიძემ,** მადლობა გადაუხადა ფორუმის ორგანიზატორებს და მოკლედ ისაუბრა ქვეყნის მასშტაბით მიმდინარე საყოველთაო ინტერნეტიზაციის სახელმწიფო პროგრამის შესახებ. მან საზოგადოებას განხორციელებული და სამომავლო პროექტები გააცნო. ასევე, აღნიშნა, რომ პროექტი “Login Georgia” მოიცავს როგორც ფართოზოლოვანი ინფრასტრუქტურის მშენებლობას, ასევე პროექტის შემადგენელი ნაწილია „ციფრული მხარდაჭერის პროგრამა“, რომელიც მიზნად ისახავს ციფრული ეკონომიკისთვის ხელსაყრელი გარემოს შექმნას, ინტერნეტის გამოყენების პოპულარიზაციასა და ციფრული

ჩართულობის ხელშეწყობას სოფლად მცხოვრები მოსახლეობისთვის. მან ასევე ისაუბრა "Login Georgia-ს"-ს ფარგლებში მიმდინარე აქტივობებსა და საბოლოო მიზნებზე. გამოსვლის ბოლოს, ქალბატონმა მარიამმა საზოგადოებას გააცნო 2025 წლამდე ჩასატარებელი სამუშაოები, რომლებიც საქართველოს მთელს ტერიტორიაზე არსებული სამიზნე გეოგრაფიული არეალების ოპტიკურ-ბოჭკოვანი ინფრასტრუქტურით დაფარვას გულისხმობს.

Open Net Director Ms Mariam Sulaberidze thanked the Forum organizers and provided a brief overview of the state program for universal internetization currently ongoing in Georgia. She summarised projects that have been implemented or will be implemented in the future. She also noted that Login Georgia project entails construction of broadband infrastructure, as well as „Digital support program", which is part of the project aiming to create an enabling environment for digital economy, promote use of Internet and encourage digital involvement among rural population. She also talked about ongoing activities of Login Georgia and its final goals. She finished her remarks by introducing the works that need to be implemented by 2025, to ensure that nationwide target areas are covered by fiber-optic infrastructure.

საქართველოს კომუნიკაციების კომისიის წევრმა, ქალბატონმა **ეკატერინე იმედაძემ** ისაუბრა საქართველოს ინტერნეტ ბაზრის პერსპექტივებზე და მარეგულირებელი კომუნიკაციის კომისიის როლზე ქვეყნის ფართოზოლოვანი სტრატეგიის განვითარებაში. მან თავის გამოსვლაში აღნიშნა, რომ პანდემიამ და პოსტპანდემიურმა ვითარებამ სრულიად ახალი სტანდარტები დააწესა ინტერნეტ სამყაროში. ციფრული ტრანსფორმაციის დაჩქარების თვალსაზრისით, მან გამოყო ოთხი ძირითადი მიმართულება, ესენია: ინფრასტრუქტურა, ხელმისაწვდომობა, ცნობიერების ამაღლება და ციფრული ცნობიერება, როგორც ეკონომიკური სარგებლის მიღების საფუძველი. გამოსვლის ბოლოს, მან სამომავლო გეგმებზე ისაუბრა ფართოზოლოვანი ინტერნეტიზაცის მიმართულებით და ხაზი გაუსვა ქვეყნის პოტენციალის რეგიონში პირველობასთან დაკავშირებით.

ComCom Commissioner Ms Ekaterine Imedadze talked about prospects of Georgian internet market and the role of ComCom in the development of Georgia's broadband strategy. In her speech she noted that the pandemic and post-pandemic situation have introduced brand new standards in online world. With regards to expediting digital transformation, she outlined the following four areas: infrastructure, accessibility, raising awareness and digital awareness as the basis for receiving economic benefits. She finished her remarks by outlining future plans for broadband internetization and underlining Georgia's potential to be a leader in the region

"ახალი ქსელების" და "სისტემ ნეტის" გენერალურმა კონსულმა, ქალბატონმა **ხათუნა ინჯიამ** საქართველოში საკანონმდებლო ცვლილებების აუცილებლობაზე ისაუბრა. ფართოზოლოვანი ინტერნეტიზაციის მიმართულებით, იგი მიიჩნევს, რომ ასოცირების ხელშეკურილების ის რეგულეციები, რომლებიც უშუალოდ კომუნიკაციებს ეთმობა, ასევე, ევროპარლამენტის მიერ მიღებული დირექტივა, "ევროპის ელეტრონული კომუნიკაციების კოდექი" (კოდა), არ არის ქართულ კანონმდებლობასთან თანხვედრაში და აუცილებლად

უნდა გადაიდგას ქმედითი ნაბიჯები ამის გამოსასწორებლად. მისი აზრით, საკონსტიტუციო ცვლილებები ხელს შეუწყობს საქართველოში ახალი ინვესტიციების მოზიდვას და სხვადასხვა პროექტების განხორციელებას.

Akhali Kselebi and System Net Consul General Ms Khatuna Injia talked about the importance of introducing legislative amendments in Georgia. With regards to broadband internetization, she believes that the national legislation is not in compliance with regulations of the Association Agreement that deal with communications as well as Directive of the European Parliament and of the Council establishing the European Electronic Communications Code. It is therefore necessary to make meaningful steps to address this problem. In her opinion, constitutional changes will help attract new investments in Georgia and implement various projects.

საქართველოში **ევროკავშირის წარმომადგენელმა**, ბატონმა **პიტერ დანისმა** აღნიშნა, საქართველოს და ევროკავშირის საინტერესო თანამშრომლობა. მან ხაზი გაუსვა ივლისში მიღებულ ეკონომიკის და ინვესტიციების გეგმას, რომელიც საქართველოს ეკონომის ზრდას და ციფრული ჰაბად გადაქცევის პროცესს უწყობს ხელს. ბატონმა პიტერმა, ისაუბრა ევროკავშირის ღიაობაზე საქართველოსთან მიმართებაში და აღნიშნა, რომ მსოფლიო ბანკი მხარს უჭერს ისეთ პროექტებს, როგორებიცაა: ინფრასტრუქტურის განვითარება, ინტერნეტის ხელმისაწვდომობა, საზოგადოებაში ცნობიერების ამაღლება და სხვა. გამოსვლის ბოლოს მან ისაუბრა, როგორც სახელმწიფო სერვისების, ისე კერძო სექტორის გაციფრულების აუცილებლობასა და სახელმწიფოს მხრიდან მათ მხარდაჭერაზე. გამოსვლის ბოლოს, აღნიშნა, რომ ისეთ ადგილებში სადაც კომერციული ინტერესი ნაკლებია, ინტერნეტიზაცია სახელმწიფომ უნდა განახორციელოს.

Representative of EU Delegation Georgia, Mr. Peter Danis underlined the interesting cooperation between Georgia and the EU. He especially focused on the economy and investments plan adopted in July, which will encourage Georgia's economic growth and help it become a digital hub. Mr. Danis spoke about openness of the EU for Georgia and noted that World Bank supports projects for development of infrastructure, internet accessibility, raising public awareness, etc. He ended his speech by underlining the importance of digitalisation of both public and private services and the state's support in that regard. According to him, in places with fewer commercial interest, the state should take the lead in internetization.

ევროპული მთავრობისა და მარეგულირებელი საკითხების მიმართლების დირექტოორმა **დავიდ ფრაუჩმა,** ვრცლად ისაუბრა IXP-ები შესახებ. მან განაცხადა, რომ ისინი კავშირს ამყარებენ როგორც საერთაშორისო, ისე ადგილობრივ ორგანიზაციებთან და მომხმარებლებთან. ბატონმა დავიდმა აღნიშნა, რომ IXP-ების ერთადერთი საჭიროება არის იმის ცოდნა თუ რომელი ოპერატორი რას ყიდის და როგორ შეიძლება მოიხმარონ ეს სერვისები. მან მოკლედ ისაუბრა ციფრულ ჰაბად ჩამოყალიბების პროექტზე და განაცხადა, რომ საქართველოს შეუძლია ინდიკატორის როლი შეასრულოს ბაზარზე. გამოსვლის ბოლოს, მოკლედ შეაჯამა გასული წლის საქმიანობა და დაგეგმილი პროექტები, რომელთა შორისაა IXP-ებისა და სამშენებლო ბაზრის განვითარება, უსაფრთხოების საკითხები და სხვა.

David Frautschy, Director for European Government and Regulatory Affairs at Internet Society, discussed IXPs in detail. According to him, they establish connections both with international and local organizations and consumers. According to Mr. Frautschy, the only need that IXPs have is knowing which operator sells what and how they can use these services. He briefly touched on the digital hub project and said that Georgia has the potential to play the role of a benchmark on the market. He ended his speech by briefly summarising past year's work and planned projects, including development of IXPs and construction market, safety issues, etc.

ციფრული განვითარების სპეციალისტმა ბატონმა **ჰიმატ სინქხ სანდუმ** მადლობა გადაუხადა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ფართოზოლოვანი სტრატეგიის შემუშავების და ინფრასტრუქტურის გაზიარების კანონპროექტისთვის. მან ისაუბრა კერძო ოპერატორების როლზე პანდემიის პერიოდში, რადგან მათ შეძლეს დამატებითი ხარჯების გარეშე ინტერნეტ კავშირის შენარჩუნება. ბატონმა ჰამიტმა ხაზი გაუსვა საქართველოს წარმატებულ პროექტებს და აღნიშნა, რომ საქართველოს ციფრულ ჰაბად ჩამოყალიბებას მისი გეოგრაფიული მდებარეობა უწყობს ხელს. მისი აზრით, ამ მიზნის მისაღწევად აუცილებელია კერძო სექტორის დაინტერესება და ინვესტიციების მოზიდვა, მსოფლიო ბანკი კი მზადაა ყველა დაინტერესებული მხარე ჩართოს აღნიშნულ პროცესში.

Digital development specialist, Mr. Himmat Singh Sandhu thanked the Ministry of Economy and Sustainable Development for elaborating the broadband strategy and the draft law on infrastructure sharing. He discussed the role of private operators during the pandemic, as they were able to maintain internet connectivity without additional costs. Mr. Sandhu underlined successful projects in Georgia and noted that owing to its geographic location, Georgia has the potential to become a digital hub. According to him, to achieve this goal it is important to interest private sector and attract investments, while the World Bank is ready to involve all stakeholders in this process. The first question concerned planning of trainings for local civil servants about broadband internetization. The person asking the question wanted to know what kind of strategy has been elaborated in that regard.

პირველი კითხვა ეხებოდა ადგილობრივ თვითმმართველობებში საჯარო მოხელეთა სასწავლო ტრენინგების დაგეგმვას ფართოზოლოვანი ინტერნეტიზაციის მიმართულებით, კითხვის ავტორს აინტერესებდა, რა სახის სტრატეგიაა შემუშავებული აღნიშნულთან დაკავშირებით?

მოცემულ კითხვას ქალბატონმა ეკა ყუბუსიძემ უპასუხა. მან განაცხადა, რომ ადგილობრივ თვითმმართველობებში ბევრი ტრენინგი იმართება არა მხოლოდ ამ მიმართულებით. მან ასევე აღნიშნა, რომ როდესაც ეკონომიკის სამინისტრო დაიწყებს MBDS-ის ფარგლებში მოსახლეობაში ციფრული უნარების ამაღლებას, ეს აუცილებლად იმოქმედებს თვითმმართველ ორგანოებზე. მეორე შეკითხვა საბითუმო ინტერნეტის ფასებს და გიგაბიტიან კავშირზე გადასვლას ეხებოდა, რომელსაც ქალბატონმა ეკატერინე იმედაძემ უპასუხა. მან აღნიშნა, რომ ამ მიმართულებით მუშაობა დაწყებულია და საბითუმო დაშვებაზე ფასების ლიბერალიზაცია მიმდინარეობს. მან ასევე განაცხადა, რომ დღის წესრიგშია მცირე და საშუალო მოთამაშეების მოკვლევა არა მხოლოდ საფასო ხელმისაწვდომობის მიმართულებით. მესამე კითხვის ფორმულირება შემდეგი იყო: ინტერნეტიზაციის დაჩქარებისთვის და ოპერატორების დაფარვის სანაცვლოდ რატომ არ სთავაზობს სახელმწიფო ოპერატორებს წამახალისებელ საგადახდო შეღავათებს? მოცემულ შეკითხვას ქალბატონმა ეკატერინე ყუბუსიძემ

Ms Eka Kusabidze responded to the question and said that many trainings are delivered in local self-governments, including in this area. She also mentioned that when the Ministry of Economy starts its initiative to improve digital skills among population within MBDS, this will certainly have a positive impact on self-governments.

Another question concerned wholesale tariffs for Internet and moving to a Gigabit connection. Ms Ekaterine Imedadze responded to this question by saying that ComCom has started working on this issue and price liberalisation for wholesale access is ongoing. According to her, small and medium-size players will be studied, including with regard to pricing accessibility.

The third question was formulated the following way: for expediting internetization and in exchange for coverage of operators, why isn't the state incentivizing state operators with tax benefits?

Ms Ekaterine Kusabidze responded that with involvement of European experts and the World Bank they made a decision to create Opennet project, because it would serve as a backbone for business operators, for them to deliver their service to end users. Ms. Kusabidze noted that in places where commercial interest was low, the state ensured internetization.

უპასუხა. მისი განცხადებით, ევროპელ ექსპერტებთან და მსოფლიო ბანკთან ერთად მიიღეს გადაწყვეტილება, რომ შეემუშავებინათ ე.წ. Opennet-ის პროექტი, რადგან ეს ერთგვარი ხერხემალი ყოფილიყო ბიზნესოპერტორებისთვის, რომ ბოლო მომხმარებლამდე მიეტანათ სერვისი. ქალბატონი ეკამ აღნიშნა, რომ იმ ადგილებში სადაც ბიზნესი არ იყო დაინტერესებული, სახელმწიფომ უზრუნველყო ინტერნეტიზაციის პროცესი.ნებისმიერ ღონისძებაში მიიღოს მონაწილეობა.

მეოთხე კითხვის ავტორს აინტერესებდა თუ რატომ არ აწყობს ეკონომიკის სამინისტრო და მარეგულირებელი საბჭო ტელეკომუნიკაციის სფეროში არსებულ პრობლემებზე საჯარო შეხვედრებს? მოცემულ შეკვითხვასაც ქალბატონმა ეკა ყუბუსიძემ უპასუხა და აღნიშნა, რომ სამინისტრო ღიაა ყველასთვის და თვეში მინიმუმ ერთხელ ატარებეს შეხვედრას ტელეკომ ოპერატორებთან. ქალბატონმა ეკამ განაცხადა, რომ ნებისმირიერი საკანონმდებლო ცვლილების თუ ახალ სტრატეგიაზე მუშაობის დროს, ყველა ოპერატორი ჩართულია პროცეში. ასევე, მზადაა ამ მიმართულებით ჩატარებულ

Another person wanted to know why the Ministry of Economy and the regulatory authority aren't initiating public meetings on problems that exist in the field of telecommunications. Ms Eka Kusabidze responded that the Ministry is open for everyone and it holds meetings with telecommunications operators at least once a month. Ms Kusabidze also said that any new strategy or legislative amendment is elaborated with involvement of

უჩა სეთური, საქართველოს სატელეკომუკაციო ოპერატორების ასიცაციის გამგეობის თავმჯდომარე, ფორუმის კორდინატორი, სესიის რეპრორტერი. აღნიშნულ სესიაზე გამოითქვა შემდეგი საკვანძო მიმართულებები/მესიჯები:

- 2022–2025 წელზში კვალვ მაღალპრიორიტეტულია ფართოზოლოვან ინტერნეტინფრასტრუქტურის განვითარება.
- გამოიკვეთა ქვეყნის როგორც რეგიონული ციფრული ჰაბის და Data ცენტრის ათვისების მიმართულებით.
- მიმდიანრეობს მსოფლიო ბანკთან თანამშრომლობით ციფრული ეკონომიკის და საინფორმაციო საზოგადოების განვითარების სტრატეგიის შემუშავება.
- 2025 წლამდე უნდა დასრულდეს საქართველოს მთელს ტერიტორიაზე ოპტიკურ-ბიჭკოვანი ინფრასტრუქტურით დაფარვა, 2022 წელს მოხდება რაჭის, ლეჩხუმის და ქვემო სვანეთის ოპტიკური მაგისტრალით დაკავშირება;
- საქართველოს კომუნიკაციების კომისია გამოყოფს ოთხი ძირითადი მიმართულებას: ინფრასტრუქტურა, ხელმისაწვდომობა, ცნობიერების ამაღლება და ციფრული ცნობიერება როგორც ეკონომიკური სარგებლის მიღების საფუძველი.
- მიმდიანრეობს ევროპარლამენტის და საბჭოს მიერ მიღებული ახალი რეგულაციების შესწავლა მათი ქართულ რეალობაში იმპლემენტაციის მიზნით, რაც ხელს შეუწყობს საქართველოში ახალი ინვესტიციების მოზიდვას და სხვადასხვა პროექტების განხორციელებას.
- 2022 წლიდან აქტიურ ფაზაში გადადის საქართველოს და ევროკავშირის თანამშრომლობა, კერძოდ, ეკონომიკის და ინვესტიციების გეგმის რეალიზაციის , ინფრასტრუქტურის განვითარების, ინტერნეტის ხელმისაწვდომობის, ცნობიერების ამაღლება და სხვა მიმართულებით.

- გამოსვლისას ხაზი გაესვა, როგორც სახელმწიფო სერვისების, ისე კერძო სექტორის გაციფრულების აუცილებლობას და სახელმწიფოს მხრიდან მათ მხარდაჭერაზე.
- ხაზი გაესვა ასევე IXP-ის ამოქმედების მნიშვნელობას 2022 წლიდან.

Ucha Seturi, Chairman of the Board of the Georgian Telecommunications Operators Association (TOA), Forum Coordinator, session reporter. Main points/key messages expressed during the session:

- In 2022-2025, development of broadband internet infrastructure remains a priority;
- The potential of turning Georgia into a regional digital hub and data centre has been identified;
- Digital economy and information society development strategy is elaborated in partnership with the World Bank;
- It is expected to achieve nationwide fiber-optic infrastructure coverage in Georgia by 2025. Racha, Lechkhumi and Kvemo Svaneti will be connected with the fiber-optic cable in 2022;
- ComCom will focus on the following four areas: infrastructure, accessibility, raising awareness and digital awareness as the basis for receiving economic benefits;
- New regulations adopted by the European Parliament and the Council will be studied with the aim of implementing them in the Georgian reality, in order to attract new investments and implement various projects;
- Beginning from 2022, cooperation between Georgia and the EU will be entering an active phase in the following areas: realisation of economy and investments plan, infrastructural development, internet accessibility, awareness raising, etc.
- During his speech, Mr. Seturi underlined the need to digitalise both private and public services, and the importance of the state's support in that regard;

The importance of IXP becoming operational beginning from 2022 was underlined.

პანდემიით ინსპირირებული ინოვაციები და პერსონალური მონაცემების დაცვა

Pandemic-Inspired Innovations and Personal Data Protection

სესიის დასაწყისში მან მადლობა გადაუხადა პანელის მონაწილეებს და პანდემიით ინსპირირებული ინოვაციების და პერსონალური მონაცემების დაცვის ონლაინ სესიას მოდელირება გაუწია **სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის ადმინისტრაციული დეპარტამენტის უფროსმა**, ქალბატონმა **სოფიო ჭარელმა**. სესიის დასაწყისში მან მადლობა გადაუხადა პანელის მონაწილეებს და საზოგადოებას განსახილველი თემები გააცნო. ასევე, მოკლედ ისაუბრა იმ გამოწვევებზე, რომლის წინაშეც მსოფლიო Covid 19-ის გავრცელებასთან ერთად დადგა. ქალბატონმა სოფიომ ყურადღება გაამახვილა, იმაზე თუ რამდენად მნიშვნელოვანია პერსონალური მონაცემების დაცვა. განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც პანდემიასთან დაკავშირებული შეზღუდვების გამო სტრუქტურების ძირითადმა ნაწილმა ონლაინ მუშაობა დაიწყო. გამოსვლის ბოლოს, მან სიტყვა

Online session on pandemic-inspired innovations and protection of personal data was moderated by Ms Sophio Chareli, Head of the Administrative Department at the State Inspector's Service of Georgia. She began by thanking the panelists and introduced topics of discussion. She also briefly outlined the challenges that the world is facing as a result of the coronavirus outbreak. Ms. Chareli focused on the importance of protecting personal data, especially when some entities have started working online/remotely due to the pandemic restrictions. Lastly, she gave the floor to Educational Management Information System (EMIS) chief information security manager, Mr. Giorgi Gvasalia.

გადასცა “განათლების მართვის საინფორმაციო სისტემის” ინფორმაციული უსაფრთხოების მთავარ მენეჯერს.

ბატონმა **გიორგი გვასალიამ** თავის მოხსენებაში ონლაინ განათლებაზე და დისტანციურ სწავლებაზე ისაუბრა. მისი განცხადებით, პანდემიამ საჭირო გახადა მოსწავლეებისთვის შეეთავაზებინათ Microsoft Teams-ი, რადგან მათთვის ონლაინ გაკვეთილებზე დასწრება მარტივი ყოფილიყო. ასევე, სექტემბერ-ოქტომბრის სტატისტიკაზეც ისაუბრა და აღნიშნა, თუ რამდენი მომხმარებელი ჰყავს ყოველთვიურად პლათფორმებს. ბატონმა გიორგიმ, ხაზი გაუსვა ონლაინ და მობილური აპლიკაციის მნიშვნელობას, რომელთა დახმარებითაც შესაძლებელია ნებისმიერ დროს თვალი ადევნონ მიღებულ შეფასებებს, სასწავლო პროცესის დღის წესრიგს და სხვა. მან მადლობა გადაუხადა ინსპექტორის სამსახურს გაწეული დახმარებისთვის, რადგან ონლაინ ჟურნალი საფრთხეს არ უქმნის მოსწავლეების პერსონალური მონაცემების დაცვას. გამოსვლის ბოლოს, მან ჩატარებულ ღონისძიებსა თუ გაცემულ რეკომენდაციებზე ისაუბრა, რომელიც მოსწავლეების და მასწავლებლების პერსონალური მონაცემების დაცვას ემსახურება.

დაავადებათა კონტროლის ცენტრის უფროსის მოადგილემ ბატონმა **ალექსანდრე ტურძილაძემ** თავის გამოსვლაში გამოყო ოთხი ძირითადი მომართულება, რომლებზეც დაავადებათა კონტროლის ეროვნულმა ცენტრმა იმუშავა. ესენია: კოვიდ ტესტირება, ვაქცინაციის პროცესის ორგანიზება, მწვანე სტატუსთან დაკავშირებული სამუშაოები და პანდემიის შემდეგ ბიზნესის ამუშავება. მან დეტალურად ისაუბრა თითეულ საკითხთან დაკავშირებულ გამოწვევასა თუ პრობლემებზე. ასევე, საზოგადოებას გააცნო ის ინოვაციური ტექნოლოგიები, რომლებსაც პანდემიასთან ბრძოლისთვის იყენებდნენ. ამასთან დაკავშირებით, მან ხაზი Gerogia E-Health აპლიკაციას გაუსვა

და აღნიშნა სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის როლი პერსონალური მონაცემების დაცვასთან დაკავშირებით.

EMIS chief information security manager, Mr. Gvasalia spoke about online education and e-learning. According to him, due to the pandemic it has been necessary to offer Microsoft Teams to students to make it easier for them to attend classes. He also outlined September-October statistics and specified the number of users that individual platforms have on a monthly basis. Mr. Gvasalia underlined the importance of online logbook and mobile app that allow parents and students to follow grades, daily class agenda, etc. any time. He thanked the State Inspector's Service for their assistance, as online logbook puts students' personal data at risk. Lastly, he outlined measures and recommendations for protection of personal data of students and teachers.

Deputy Head of the Centre for Disease Control Mr. Aleksandre Turdziladze focused on the following four areas of CDC's work: Covid testing, organisation of vaccination process, works related to the green passport and post-covid business recovery. He discussed in detail challenges and problems in each area. He also introduced innovative technologies that CDC uses for combating the pandemic. In that regard, he especially underlined Georgia E-Health application and the State Inspector's role in protecting personal data.

ქეთევან კრაწაშვილმა რომელიც **სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის საჯარო ორგანიზაციებზე ზედამხედველობის დეპარტამენტის უფროსია,** ისაუბრა იმ პრაქტიკაზე რომელიც დაგროვდა ბოლო პერიოდში და ასევე იმ გამოწვევების შესახებ რომელიც ქონდა სამსახურს პანდემიის პერიოდში. გამომსვევლი შეეხო ინოვაციური პლატფორმების დანერგვის საკთხებს და სირთულეებს, მობილობის შეზღუდვის გამო პერსონალური მონაცემების გადამუშავებას იმ წერტილებში რომელიც პანდემიამდე პერიოდში არ იყო საჭირო როგორც საჯარო ასევე კერძო სექტორში. მაქსიმლაური ეფექტირნზოსი მისაღწევად შეირჩა ინოვაციური მიდომა ინსპექტროის აპარატის მხრიდან, ინფორმაციაზე მინმალური წვდომის პირობით. სამსახური ატარებდა ასევე სისტემატურად შეხვედრებს დაინტერესებულ ჯგუფებთან და სხვადასხვა სექტორებთან.

Ketevan Kratsashvili, Head of the Department of Oversight of Public Organizations, State Inspector's Service, talked about about the practices he has accumulated recently and also about the challenges that the service had during the pandemic. The speaker addressed the issues and difficulties of introducing innovative platforms, processing personal data due to mobility constraints in areas that were not needed in the pre-pandemic period in both the public and private sectors. To achieve maximum efficiency, an innovative approach was selected by the inspectorate, with minimal access to information. The service also held regular meetings with stakeholders and various sectors.

საქართველოს საბანკო ასოციაციის პრეზიდენტმა ბატონმა **ალეკო ძნელაძემ,** გამოსვლის დასაწყისში ისაუბრა იმაზე, თუ როგორ შეუწყო ხელი პანდემიამ ონლაინ ბანკინგის განვითარებას საქართველოში. მისი აზრით, მთავარი გამოწვევა საბანკო სფეროში, დისტანციურად მომხმარებლების იდენთიფიკაცია და სხვადასხვა სერვისით მომსახურეობა იყო. ასევე ისაუბრა, სახელმწიფო ინსპექტორის კონტროლზე პერსონალური მონაცემების დაცვის კუთხით, მთელი პროცესის განმავლობაში. გამოსვლის ბოლოს, ბატონმა ალეკომ ხაზი გაუსვა მობაილ ბანკების და ონლაინ გადარიცხვების გამარტივებას და ერთ ანგარიშზე სხვა ბანკის ანგარიშის მიბმის შესაძლებლობას, რომელიც მომხმარებლებისთვის ონლაინ გადარიცხვებს და გადახდებს ზევრად კომფორტულს ხდის.

Aleko Dzneladze, President of Banking Association of Georgia began his speech by highlighting how the pandemic has encouraged development of online banking in Georgia. According to him, remote identification of users and provision of different services was the main challenge in the banking field. He also talked about the State Inspector's control of personal data protection throughout the entire process. At the end of his speech, Mr. Dzneladze underlined the importance of mobile banks and online transactions that have become easier, and the possibility to connect customer's account in one bank to another bank account, making online bank transfers and payments far more comfortable.

კომპანია Pulsar AI თანადამფუძნებელიმა, ბატონმა დაჩი ჭოლაძემ ისაუბრა იმ პროგრამაულ გადაწყვეტებზე და სისტემებზე რომელმაც ხელი უნდა შეუწყოს პერსონალურ მონაცემების დაცვას მათი ციფრულად გამოყენებისას. მან ისაუბრა იმ შემხებლბოაზე რომელიც აქვს კომპანიას სხვადასხვა ციფრული გამოწვევების გადასაწყვეტად. მაგალთისთვის მან გამოყო დისტანციური ვერიფიკაციის სისტემა, რომელიც თავდიან კერძოს სექტორის ინცირებული იყო,

Cofounder of Pulsar AI, Mr. Dachi Choladze Talked about the software solutions and systems that should help protect personal data when using them digitally. He talked about the touch the company has to solve various digital challenges. For example, he allocated a remote

თუმცა პანდემიის პირობებში მოცემულობები შეიცვალა. კომპანიამ 2019 წლიდან მიიღო აშშ–ს დაფინანსება და მოახდინა სერვისების დანერგვა საავტომობილო ბაზარზე.

verification system that was initiated by the private sector, although the data changed during the pandemic. The company has received US funding since 2019 and has introduced services to the automotive market.

სესიის მესიჯები:

- **პანდემიამ დააჩქარა დისტანციური ჯანდაცვის** Gerogia E-Health აპლიკაცია რომელუც უნდა განვთარდეს მიუხედევად პანდემიური მდგომარეობის;
- ინოვაციური პლატფორმების დანერგვის საკთხების მოსაწესრიგებლად და ამ სისტემის განსავითარებლად არაპნდემიურ პერიოდშიც აუცილებელია საჯარო და კერძო სექტორის სხვადასხვა პლატოფრმებთან ინსპექტორის აპარატის კონსულტაციები;
- ბანკინგის და სხვადასხვა ციფრული სერვისების განვითარებას საქართველოში დამოკიდებულია მომხმარებლის იდენტიფიცირებაზე და მთავარი გამოწვევაა საბანკო სფეროში დისტანციურად მომხმარებლების იდენთიფიკაცია და ვერიფიკაცია და ამ სისტემის გამარტივება;
- **უნდა გაძლიერდეს იმ** პროგრამულ გადაწყვეტებზე და სისტემებზე აქცენტრირება და მონიტორინგი, რომელიც იყენებს დისტანციური სერვისებისთვის პერსონალურ მონაცემებს.

Session massieges:

- Pandemic Accelerates Remote Healthcare Gerogia E-Health Application to be Developed Despite Pandemic Conditions
- In order to regulate the implementation of innovative platforms and to develop this system, even in the non-pandemic period, it is necessary to consult the inspector's office with various public and private sector platforms.
- The remote identification of users and provision of different services in the banking field is online transactions ia a challenge.
- Have to be developed software solutions and systems that should help protect personal data when using them digitally.

დეზინფორმაცია: გამოწვევები საქართველოს ინტერნეტ სივრცეში
Disinformation: Challenges in the Internet Space of Georgia

ინტერნეტმმართველობის ფორუმის შემდეგი პანელი დეზინფორმაცია იყო, რომელსაც მოდელირება

ბატონმა **მამუკა ანდღულაძემ** გაუწია. მან საზოგადოებას პანელის მონაწილე სპიკერები და განსახილველი თემები გააცნო. შემდეგ სიტყვა გადასცა ქალბატონ **ეკა სეფაშვილს.**

Next session of the Internet Governance Forum focused on disinformation and it was moderated by Mr. **Mamuka Andghuladze**. He introduced panellists and topics of discussion. He then gave the floor to Ms **Eka Sepashvili**.

საქართველოს პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილემ ქალბატონმა **ეკა სეფაშვილმა** დეზიმფორმაცია განმარტა, როგორც პოლიტიკურ დებატებში ხშირად გამოყენებადი ცრუ ინფორმაციის გავრცელება და იარაღი, რომელსაც ჰიბრიდულ ომში ქვეყნის სუვერენიტეტისთვის საფრთხის შექმნა შეუძლია. მან აღნიშნა, რომ პარლამენტი აქტიურად იწყებს დეზინფორმაციასთან ბრძოლას და თუ საჭირო გახდა, ამისთვის განიხილება ახალი საკანონმდებლო ინიციატივებიც. გამოსვლის ბოლოს, მან ისაუბრა მოსალოდნელ საკანონმდებლო ცვლილებებზე, რომლებსაც პარლამენტი განიხილავს და რომელიც შეეხება წინასაარჩევნო პერიოდში პოლიტიკური პარტიების შეზღუდვას სიძულვილის ენის გამოყენებასთან დაკავშირებით.

Deputy Chairperson of the Parliamentary Defence and Security Committee, Ms. Eka Sepashvili provided the following definition of disinformation: dissemination of false information often used in political debates and a weapon that can threaten a country's sovereignty in a hybrid war. According to her, the parliament has begun to actively combat disinformation and it is considering legislative amendments in that regard. During her speech she also discussed legislative amendments that are currently under consideration by the parliament. They concern limiting use of hate speech by political parties during a pre-election period.

მედიის განვითარების ფონდის აღმასრულებელმა დირექტორმა, ქალბატონმა თამარ კინწურაშვილმა, ისაუბრა ცრუ ინფორმაცაზე, რომელსაც ოკუპანტი სახელმწიფო საქართველოს მიმართ იყენებს მისი სუვერენიტეტის ხელყოფისა და ზიზღის გაღვივებისთვის. მან ასევე აღნიშნა, რომ დეზინფორმაციის გავრცელების პრობლემაა ქვეყნის შიგნითაც, პოლიტიკური თუ მედია მიმართულებით. მისი აზრით, საჭიროა შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილება სიძულვილის ენის შეზღუდვისთვის. ქალბატონმა თამარმა, ასევე ისაუბრა კონკრეტული მექანიზმების შემუშავებაზე, რომელიც ადამიანებს დაეხმარებათ ინფორმაციის გაფილტვრასა და სწორი დასკვნების გაკეთებაში.

Media Development Fund Executive Director, Ms Tamar Kintsurashvili talked about disinformation used by the occupying state against Georgia to violate its sovereignty and stir up hate. She also noted that spread of dissemination is also a problem locally, in media or in politics. According to her, relevant

legislative amendments should be introduced to limit hate speech. Ms Kintsurashvili also talked about designing specific mechanisms that will help people filter information and draw correct conclusions.

ატლანტიკური საბჭოს ციფრული ექსპერტიზის საგამოძიებო ლაბორატორიის (DFRLab) ასოცირებულმა მკვლევარიმა ქალბატონმა **ეთო ბუზიაშვილიმა** ისაუბრა, თუ როგორ შეიძლება გადაინაცვლოს ონლაინ წაკითხულმა დეზინფორმაციამ ფიზიკურ სივრცეში. ამის მაგალითად, 5 ივლისის მოვლენები და კონკრეტული ჯგუფების მიერ მართული თავდასხმები მოიყვანა. ქალბატონმა ეთომ აღნიშნა რუსეთის დეზინფორმაციული კამპანია ქართულ პოლიტიკურ სივრცეში და თუ რა ხერხებს მიმართავს ის საქართველოში გავლენების მოსაპოვებლად. ამის შემდეგ, ქართულ ინსტიტუტებზე განხორციელებულ კიბერშეტევებზე და პერსონალური მონაცემების გავრცელებაზე გაამახვილა ყურადღება, რომელიც ასევე კრემლთან დაკავშირებულია.

Atlantic Council Digital Forensic Research Lab (DFRLab) Associated Researcher Ms Eto Buziashvili focused on how disinformation viewed online can be transferred into a physical space. She provided an example of July 5 events and attacks by certain groups. Ms Buziashvili highlighted Russia's disinformation campaign in Georgian political environment and specific means used by it for gaining influence in Georgia. She also talked about cyber-attacks on Georgia institutions and disclosure of personal data, which is also related to Kremlin.

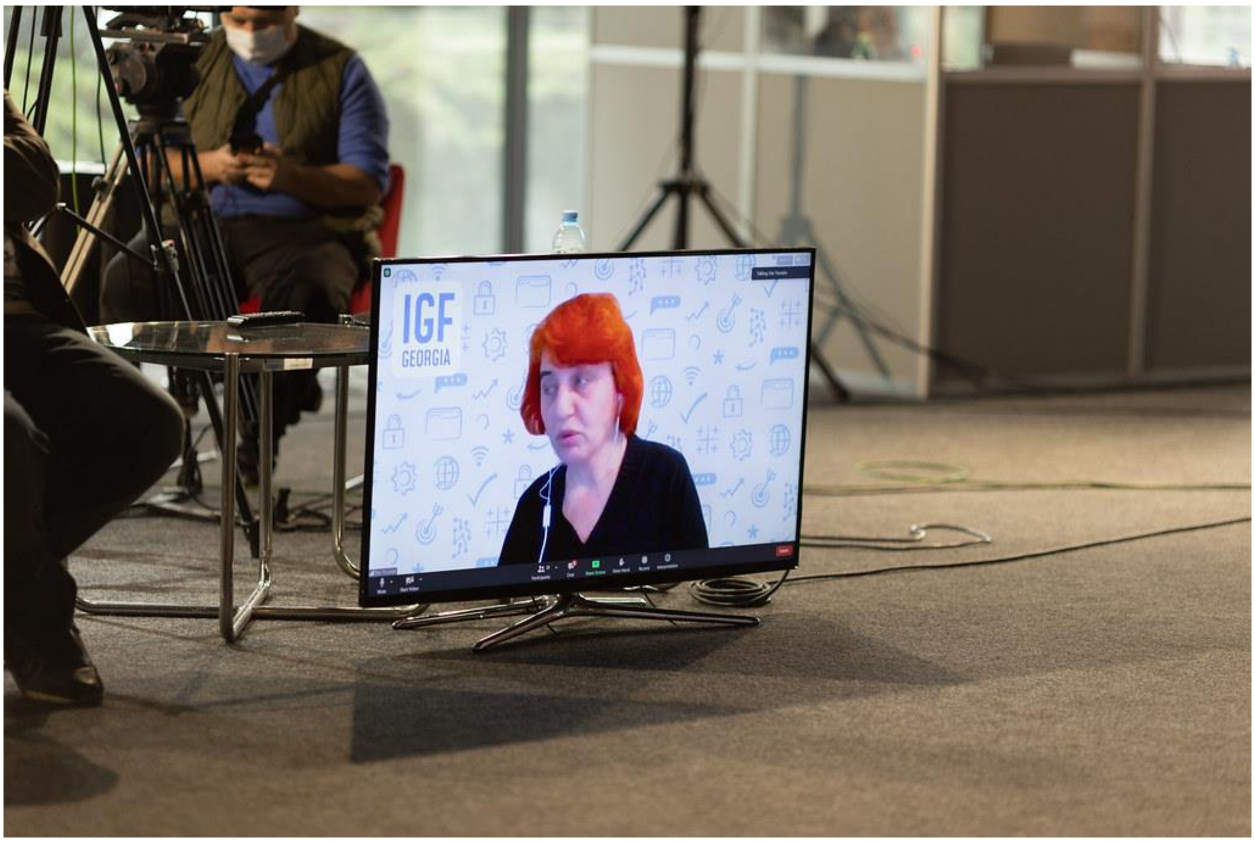

"ბათუმელების" მთავარმა რედაქტორმა, ქალბატონმა **ეთერ თურაძემ**, ისაუბრა საქართველოში პოლარიზებული მედიის პრობლემაზე. მან აღნიშნა თუ როგორ შეიცვლა 5 ივნისის მოვლენების შემდეგ მედიის მუშაობის სისტემა. დეზინფორმაციის მიმართულებით კი აღნიშნა, რომ პოლიტიკური თანანმდებობის პირების მიერ გავრცელებული ცრუ და გადაუმოწმებელი ინფორმაცია, როგორ აზიანებს ნდობას სახელმწიფო ინსტიტუტების მიმართ.

Batumelebi editor-in-chief Ms Eter Turadze talked about the problem of polarized media in Georgia. According to her, July 5 events have changed the way media operates. With regards to disinformation, she underlined that fake and unverified information disseminated by political officials undermines trust towards state institutions..

სესიის ბოლოს დაისვა ორი შეკითხვა. ესენი იყო: გამოიყენება თუ არა რაიმე სანქცია დეზინფორმაციის წინააღმდეგ და რა სახის სანქციებია ესენი? ასევე, რატომ არავინ ინტერესდება იმ ფაქტით, რომ რომ რუსულ პროპაგანდისტულ არხებს მთავარი ინტერნეტპროვაიდერები ავრცელებენ? აღნიშნულ კითხვებზე თამარ კინწურაშვილმა უპასუხა, რომ არასწორი ინფორმაციის გავრცელებაზე, ცილისწამებაზე, შეუძლია პირს იდავოს სასამართლოში. ამასთან, აღნიშნა, რომ არსებობს ფეისბუქის მოდერაციის პლატფორმა.

At the end of the session, the following two questions were asked: Are there any sanctions used against disinformation and what are they? Also, why isn't anyone interested in the fact that Russian propaganda channels are disseminated by major Internet providers? Tamar Kintsurashvili responded to these questions by saying that anyone can file in court over defamation. She also said that Facebook has a moderation platform.

რაც შეეხება რუსულ პროპაგანდისტული არხების მთავარი ინტერნეტ პროვადიერების მიერ გავრცელებასთან დაკავშირებულ კითხვას, თამარ კუნწურაშვილმა უპასუხა, რომ

As to dissemination of Russian propaganda channels by major Internet providers, Tamar Kintsurashvili said that it is important to work on media literacy, in order for consumers to be able to filter themselves any information that

აუცილებელია მედიაწიგნიერებაზე მუშაობა, რომ მომხმარებელმა თავად გაფილტროს მიღებული ინფორმაცია. დამატებითი რეგულაციები/შეზღუდვები გარდამავალი დემოკრატიის ქვეყნებში შესაძლოა გამოხატვის თავისუფლების დაუსაბუთებელი შეზღუდვისთვის შეიძლება იყოს გამოყენებული.

they receive. Additional regulations/restrictions in transitional democracies may be used to place unfounded restrictions on freedom of expression.

მარიამ გოგოსაშვილი, საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიის აღმასრულებელი დირექტორი, სესიის რეპორტერი. აღნიშნულ სესიაზე გამოითქვა შემდეგი საკვანძო მიმართულებები/მესიჯები:

- დეზინფორმაცია არის იმ გამოწვევებს შორის, რომელიც საფრთხეს უქმნის ქვეყნის სუვერენიტეტს. დეზინფორმაცია არა მხოლოდ მომდინარეობს ოკუპანტი ქვეყნიდან, მისი გავრცელების პრობლემაა ქვეყნის შიგნითაც, პოლიტიკური თუ მედია მიმართულებით.
- დეზინფორმაციამ შეიძლება გადაინაცვლოს ვირტუალური სივრციდან, ფიზიკურ სივრცეში, რისი მომსწრენიც გავხდით 2021 წლის 5 ივლისს.
- გამოიკვეთა დეზინფორმაციასთან საბრძოლველად კონკრეტული ნაბიჯების გადადგმის საჭიროება. გამოითქვა მოსაზრებები საკანონმდებლო ცვლილებებსა და საკითხის მხოლოდ თვითრეგულირების მექანიზმის ფარგლებში მოგვარებაზე.
- სამოქალაქო სექტორი უარს აცხადებს დამატებითი რეგულაციების/შეზღუდვების შემოღებაზე, რადგან ეს გარდამავალი დემოკრატიის ქვეყნებში შესაძლოა გამოხატვის თავისუფლების დაუსაბუთებელი შეზღუდვისთვის იყოს გამოყენებული.
- გამოიკვეთა მედიაწიგნიერებაზე მუშაობის გაძლიერებისა და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების საჭიროება.

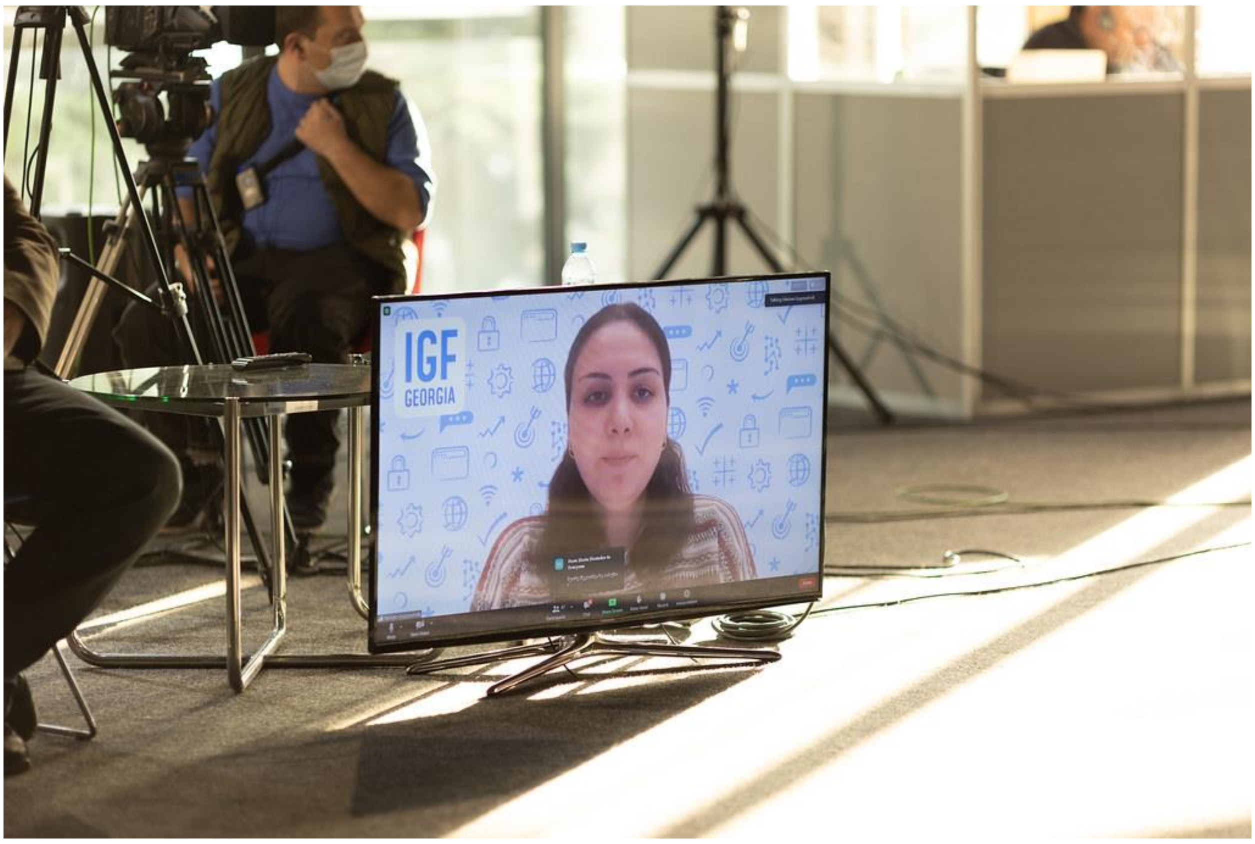

Mariam Gogosashvili, Executive Director of the Journalistic Ethics Charter of Georgia, session reporter. Main points/key messages expressed during the session:

- Disinformation is among the challenges that threaten Georgia's sovereignty. Disinformation comes not only from the occupying state but it is also a problem at the national level, in politics or media.
- Disinformation can be transferred from a physical space to a virtual one, which we all witnessed on July 5, 2021.
- The need to take specific steps for combating disinformation was identified. It was proposed to adopt relevant legislative amendments or to address the issue within the scope of self-regulation mechanism.
- Civil sector is against adopting additional regulations/restrictions as in transitional democracies they may be abused for imposing unfounded restrictions on freedom of expression.
- The need to work on media literacy and raising public awareness was identified.

ციფრული წიგნიერება და მზაობა, სხვადასხვა სექტორების როლი ამ პროცესში
Digital Literacy and Readiness: The Role of Various Sectors in this Process

მოცემულ სესიას მოდელირება ბატონმა სანდრო ასათიანმა გაუწია. მან საზოგადოებას სესიის მონაწილეები გააცნო და პირველი კითხვა ქალბატონ მარიკა სიხარულიძეს დაუსვა. შეკითხვა სასწავლო პროცესის გამოწვევებს და კოვიდ პანდემიასთან დაკავშირებულ ცვლილებებს ეხებოდა.

This session was moderated by Mr. Sandro Asatiani. He introduced speakers and asked first question to Ms Marika Sikharulidze. The question concerned challenges in academic process and changes related to the Covid pandemic.

მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის ციფრული ტექნოლოგიების დანერგვის ხელშეწყობის პროგრამის ხელმძღვანელმა, ქალბატონმა **მარიკა სიხარულიძემ**, განაცხადა, რომ მასწავლებლების ციფრული უნარების ამაღლებაზე პანდემიამდეც მუშაობდნენ, მაგრამ ეს არ იყო საკმარისად ეფექტური. მან აღნიშნა, რომ განათლების სამინისტროს ბევრად ადრე ჰქონდა ხელშეკრულება Microsoft პროგრამების გამოყენებაზე. მიუხედავად

ამისა, საჭირო გახდა დამატებითი ვებინარების ჩატარება, რადგან მოსავლეებსა და მასწავლებლებს Microsoft Teams-ის გამოყენება შეძლებოდათ. გამოსვლის ბოლოს, მან ასევე ისაუბრა მშობლების ჩართვაზე შვილების სასწავლო პროცესში, რომელსაც პანდემიამ და ონლაინ გაკვეთილებმა შეუწყო ხელი.

Head of the Teachers' Professional Development Centre (TPDC) program to support implementation of digital technologies,

Ms Marika Sikharulidze said that they had been working on improving digital skills among teachers prior to the pandemic, but it was not effective enough. According to her, the Ministry of Education had signed an agreement for use of Microsoft software much earlier. However, they needed to conduct additional webinars to allow students and teachers to use Microsoft Teams. Lastly, she discussed involvement of parents in their children's learning, which has been encouraged by the pandemic and online classes.

შემდეგი შეკითხვა **შესაძლებლობებისა და ციფრული უნარების განვითარების განყოფილების ხელმძღვანელს** ქალბატონ **სუზან ტელტჩერს** დაუსვეს. კითხვა შეეხებოდა თუ რა პრობლემებს აწყდება მედია ციფრულ წიგნიერებასთან დაკავშირებით?

Next question was for Susan Teltscher, Head of Capacity and Digital Skills Development Division. The question concerned problems faced by media with regards to digital literacy.

ქალბატონმა სუზანმა უპასუხა, რომ ამ მიმარეთულებით არის დიდი ჩავარდნა, რადგან არსებობს იმაზე მეტი მუშაკი, ვიდრე მოთხოვნაა ციფრულ სფეროში. მისი აზრით, ამ შემთხვევაში გარკვეულ როლს მოსახლეობაში ცნობიერების არქონა თამაშობს, რადგან ქვეყნების გარკვეულ ნაწილში ადამიანებს აქვთ ინტერნეტი, მაგრამ არც იციან მისი მოხმარება. მან ასევე აღნიშნა, რომ მთავრობამ უნდა ჩაატაროს მოსახლეობის უნარების შეფასება მედია თუ ციფრული ცნობიერების მიმართულებით. ასევე, უნდა გადადგას კონკრეტული ნაბიჯები განათლებისთვის. გამოსვლის ბოლოს, მან საზოგადოებას

Ms. Teltscher responded that there is a significant gap in that regard, because the number of workers exceeds the demand that exists in the digital space. According to her, in this case, lack of public awareness plays a certain role because in some countries people have Internet but they don't know how to use it. She also noted that the government should conduct assessment of public skills with regards to media or digital awareness. In addition, concrete steps should be taken for education. She ended her speech by summarising activities and future plans of her organisation.

თავის ორგანიზაციის მიერ ჩატარებული სამუშაოები და სამომავლო გეგმები გააცნო.

შემდეგი შეკითხვა იყო თუ რა ნაბიჯები იდგმება და რა პერსპექტივები გვაქვს საინფორმაციო და საკომუნიკაციო მიმართულებით?

კითხვას უპასუხა **საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს** წარმომადგენელმა, ქალბატონმა **სოფო თვალავაძემ**. მან განაცხადა, რომ საქართველოს მთავრობის ერთ-ერთი პრიორიტეტი და გამოწვევა სწორედ საკომუნიკაციო სფეროს მდგრადი განვითარებაა. ამ მიზნის მიღწევის ერთ-ერთი საშუალება ქვეყანაში ციფრული წიგნიერების ამაღლებაა. ქალბატონმა სოფომ ისაუბრა მთავრობის მიერ შემუშავებულ ფართოზოლოვან ინტერნეტიზაციასა და Login Georgia-ს პროექტების შესახებ, რომლებიც როგორც ინტერნეტზე ხელმისაწვდომობას, ასევე, ამ მიმართულებით საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებას გულისხმობს. ბოლოს, აღნიშნა ITU-ს ექსპერტების მიერმომზადებული ანგარიში და რეკომენდაციები, რომლის საფუძველზეც მიმდინარეობს ონლაინ უსაფრთხოების ეროვნული გეგმის შემუშავება.

Next question was about steps taken and prospects in the field of information and communications.

Representative of the Ministry of Economy and Sustainable Development, Ms Sopho Tvalavadze responded to the question by saying that sustainable development of communications field is a priority for the Government of Georgia. Improving digital literacy in the country is one of the means to achieve this goal. Ms Tvalavadze talked about broadband internetization and Login Georgia projects created by the Government of Georgia to increase Internet accessibility and raise public awareness. Lastly, she talked about a report and recommendations prepared by ITU experts, which serves as the basis for creating a national plan for online security.

შემდეგ შეკითხვას **IT Step აკადემია საქართველოს** წარმომადგენელმა, ქალბატონმა **მაკა მახათაძემ** უპასუხა. შეკითხვა შეეხებოდა IT Step აკადემიის სტუდენტებს, თუ რამდენად რამდენად მზად არიან და აქვთ თუ არა ციფრული წიგნიერება?

ქალბატონმა მაკამ აღნიშნა, რომ მათთან მისული სტუდენტების 70% არ არის გათვითცნობიერებული ციფრულ სამყაროში და არ გააჩნიათ არანაირი ცოდნა ამ მიმართულებით. მისი აზრით, აუცილებელია სახელმწიფოს მეტი ჩართულობა, რადგან პრობლემა მასიურია და კომპლექსურ სამუაოებს საჭიროებს.

Next question was responded by **IT Step Academy Georgia representative Ms Maka Makhatadze**. The question concerned IT Step Academy students, what is the extent of their readiness and are they digitally literate?

According to Ms Makhatadze, 70% of students that apply to the Academy lack awareness and knowledge about the digital world. According to her, the state should become more involved as the problem is massive and it requires a comprehensive approach.

ბიზნესისა და ტექნოლოგიების უნივერსიტეტის კვლევების ცენტრის დირექტორის ბატონ **ზვიად გაბისონიას** დაუსვეს კითხვა მათ მიერ ჩატარებლ კვლევებსა და მის შედეგებზე.

ბატონმა ზვიადმა აღნიშნა, რომ პრობლემები არსებობდა დისტანციურ სწავლებასთან დაკავშირებით, რადგანაც არ მოიპოვებოდა შესამაბისი გაციფრულებული ლიტერატურა. ასევე, უფროსი ასაკის ლექტორები და მასწავლებლები ვერ ახერხებდნენ სათანადოდ ჩართულიყვნენ ონლაინ სწავლებაში. ბატონმა ზვიადმა აღნიშნა, რომ პრობლემაა ცოდნის შემოწმების მხრითაც, რადგან ნებისმიერ სტუდენტს შეუძლია გადაწეროს დავალება და ამის კონტროლის ბერკეტი არ არსებობს.

Business and Technologies University (BTU) Research Centre Director, Mr. Zviad Gabisonia was asked about research and its results.

According to Mr. Gabisonia, there were problems about e-learning as digitized resources were not available. Further, older lecturers and teachers could not get adequately involved in e-learning. Mr Gabisonia noted that verification of knowledge was also problematic, as any student can cheat and there is no leverage to control that.

სესიის მესიჯები:

- მშობლების ჩართვაზე შვილების სასწავლო პროცესში, ისევე როგროც მშობლების ცნობიერების ამაღლებაზეა დამოკიდებული შემდეგი თაობის ციფრული მზაობა;
- Login Georgia-ს პროექტების შესაბამისად, ITU-ს ექსპერტების მიერ მომზადებული ანგარიში და რეკომენდაციების გათვალსწინებით, მიმდინარეობს ონლაინ უსაფრთხოების ეროვნული და განათლების გეგმის შემუშავება;
- ახალი სტუდენტების 70% არ არის გათვითცნობიერებული ციფრულ სამყაროში და არ გააჩნიათ არანაირი ცოდნა ამ მიმართულებით. აუცილებელია სახელმწიფოს მეტი ჩართულობა, რადგან პრობლემა მასიურია და კომპლექსურ სამუშაოებს საჭიროებს.
- დისტანციურ სწავლებსათან დაკავშირებით იკვეთება გაციფრულებული ლიტერატურის გამოწვევა;
- გამოწვევად უნდა დაფიქსირედეს ასევე, ის რომ უფროსი ასაკის ლექტორები და მასწავლებლები ვერ ახერხებდნენ სათანადოდ ჩართულიყვნენ ონლაინ სწავლებაში.

Session massages:

- The digital readiness of the next generation depends on the involvement of parents in the educational process of their children, as well as on raising the awareness of parents;
- A national plan for online security and online education is being developed in line with Login Georgia projects, a report prepared by ITU experts and recommendations.
- 70% of new students are not self-aware in the digital world and have no knowledge in this area. More state involvement is needed because the problem is massive and requires complex work.
- Online learning created a challenge of digialies books and sources;
- Older lecturers and teachers could not get adequately involved in e-learning.

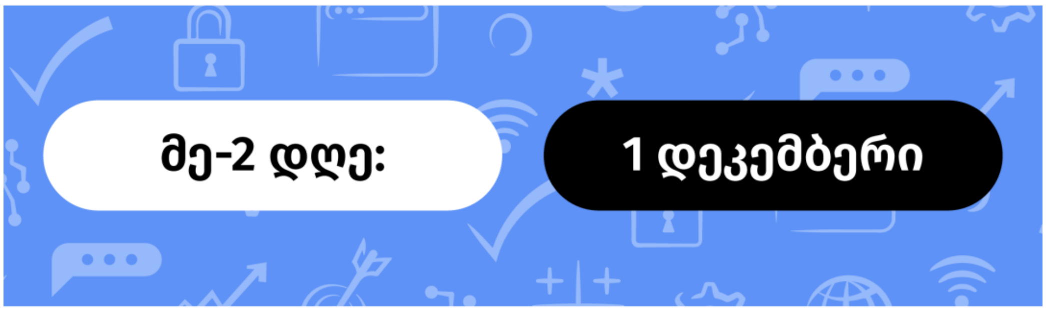

ინტერნეტ კონტენტის თვითრეგულირების ფარგლები
Internet Content: Self-regulatory Framework

ინტერნეტ კონტენტის თვითრეგულირების ფარგლების სესიას მოდერატორობა გაუწია **საქართველოს დემოკრატიული ინიციატივა(GDI)ის** წარმომადგენელმა, ბატონმა **ედუარდ მარიკაშვილმა**. მან საზოგადოებას განსახილველი თემები და სპიკერები გააცნო,შემდეგ კი სიტყვა გადასცა ბატონ გიორგი დავითურს.

The session about self-regulatory framework of Internet content was moderated by **Georgian Democratic Initiative (GDI) representative, Mr. Eduard Marikashvili**. He introduced the topics of discussion, as well as the speakers, before giving the floor to Mr. Giorgi Davituri.

სესიის განმავლობაში დაისვა შეკითხვა, რამდენად შეიძლება იყოს გამოხატვის თავისუფლების დამატებითი არგუმენტი კონსტუტუციაში ინტერნეტთან წვდომის უფლების ჩაწერა? ასევე, მოითხოვს თუ არა მარეგულირებელი კომისია მომხმარებელების საჩივრის საფუძველზე ამა თუ იმ კონტენტის დაბლოკვას?

Questions asked during the session included: can freedom of expression be an additional argument for including the right to Internet access in the Constitution? Can the regulatory authority require blocking of online content based on a complaint of users?

მედიისა და გამოხატვის თავისუფლების მიმართულების ხელმძღვანელმა ბატონმა **გიორგი დავითურმა** ისაუბრა სახელმწიფოს მიერ ინტერნეტის რეგულირებაზე და ამ მხრივ საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკაზე. მან აღნიშნა, რომ იმის მიხედვით, თუ როგორ იყენებს ადამიანი ინტერნეტს, განსხვავდება კონსტიტუციური უფლების დაცვის სტანდარტები. ამის მაგალითად, კი სასამართლო გადაწყვეტილებები მოიყვანა. მან ვრცლად ისაუბრა ერთ-ერთი ქეისის შინაარსსა და გამოტანილ გადაწყვეტილებაზე, რომელიც გამოხატვის თავისუფლებასა და ინტერნეტის რეგულირებას შეეხებოდა. გამოსვლის ბოლოს, მოკლედ აღნიშნა, რომ ინტერნეტი, იმის მიხედვით თუ რა საფრთეებს წარმოშობს ის, განსხვავებული შეიძლება იყოს მისი რეგულირების საფუძვლები.

Head of the Division of Media and Freedom of Expression, Mr. Giorgi Davituri discussed regulation of internet by the state and the practice of the Constitutional Court in that regard. He noted that constitutional standards of protection vary depending on how an individual is using the Internet. He provided an example of court decisions in that regard. He discussed in detail a particular case and a decision concerning freedom of expression and Internet regulation. In the end, he briefly noted that bases for Internet regulation can vary depending on threats created by the Internet.

"ახალი ქსელების" და "სისტემ ნეტის" გენერალურმა კონსულმა, ქალბატონმა

ხათუნა ინჯიამ ისაუბრა, თუ რამდენად არიან ვალდებულნი ინტერნეტ

პროვაიდერები განსაზღვრონ ამა თუ იმ კონტენტის დასაშვებადობა და არის თუ არა ეს მათი პრეროგატივა. მან აღნიშნა, რომ თანამდედროვე სტანდარტებით, პროვაიდერებს ცილდებათ აღნიშნული პასუხისმგებლობა, მაგრამ მარეგულირებელი საბჭო მაინც მოითხოვს სხვადასხვა კონტენტის დაბლოკვას. ქალბატონმა ხათუნამ განაცხადა, რომ არსებობს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლის მიხედვითაც, ინტერნეტ პროვაიდერები არ არიან ვალდებულნი აკონტროლონ კონტენტის დასაშვებადობა. გამოსვლის ბოლოს, მან სხვა ქვეყნების პრაქტიკაზე ისაუბრა, სადაც აღნიშნა, რომ სასამართლო გადაწყვეტილების გარშე, პროვაიდერები არ ზღუდავენ ამა თუ იმ ვებ-გვერდის მიწოდებას მომხმარებლებისთვის.

Akhali Kselebi and **System Net Consul General Ms Khatuna Injia** discussed if Internet providers are required to determine whether a particular content is allowed and if this falls under their prerogative. According to her, according to modern standards, Internet providers do not have such responsibility, however the regulatory authority still requires them to bloc certain contents. Ms Injia noted that there are decisions of the Constitutional Court based on which Internet providers are not required to control if a particular content is admissible. She ended her speech by talking about practice of different countries, noting that without court decision providers tend not to limit user access to a particular website.

"მედიის უფლებების" კოორდინატორმა ქალბატონმა **ნათია კაპანაძემ,** განაცხადა, რომ ინტერნეტი არის გამოხატვის თავისუფლების ერთ-ერთი მექანიზმი და ამ მხრივ საქართველო საკმაოდ წარმატებულია. ინტერნეტ რეგულაციის ასპექტში, ისაუბრა სტრაზბურგის მიერ მიღებულ ერთ-ერთ მინშვნელოვან სატანდარტზე, რომლის მიხედვითაც სოციალური ქსელის ყველა მომხმარებელი, რომლებსაც გავლენა აქვთ საზოგადოების აზრზე, ეკისრებათ პასუხისმგებლობა, რომ დაარეგულირონ და არ გამოიყენონ სიძულვილის ენა თავიანთ გამოსვლებში. ბოლოს, აღნიშნა, რომ კორონა ვირუთან ბრძოლის ერთ-ერთი მექანიზმი ინტერნეტის რეგულირებაა. ამის მაგალითად კი დონალდ ტრამპის მიმართ Facbook-ის სანქციები მოიყვანა.

Media Rights Coordinator Ms Natia Kapanadze said that Internet is a mechanism of freedom of expression and in that respect, Georgia has been quite successful. With regards to Internet regulation, she discussed an important standard adopted by Strasbourg Court, according to which all social media users that influence public opinion have the responsibility to regulate and refrain from using hate speech in their content. Lastly, she noted that Internet regulation is one of the mechanisms for combating coronavirus. She provided an example of Facebook sanctions imposed on Donald Trump.

მარიამ გოგოსაშვილი, საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიის აღმასრულებელი დირექტორი, სესიის რეპრორტერი. აღნიშნულ სესიაზე გამოითქვა შემდეგი საკვანძო მიმართულებები/მესიჯები:

- **საქართველოში ინტერნეტის თავისუფლებისა და მასზე წვდომის უფლება კონსტიტუციით არის დაცული, რაც გამოხატვის თავისუფლების სასარგებლოდ დამატებითი არგუმენტი შესაძლოა იყოს.**
- **როგორც სხვა უფლებები, აღნიშნული უფლებაც შესაძლოა შეიზღუდოს, თუმცა იმის მიხედვით თუ რა საფრთეებს წარმოშობს ის, განსხვავებული შეიძლება იყოს მისი რეგულირების საფუძვლები.**
- **შესაძლოა გარკვეული საკითხები დარეგულირდეს თავად სოციალური ქსელების მხრიდანაც თვითრეგულირების ფარგლებში.**

- საქართველოში ინტერნეტის დღეს არსებული რეგულაციები გარკვეულ კითხვის ნიშნებს აჩენს. მაგალითად, ძალიან ფართოა და ფაქტობრივად ყველაფერს მოიცავს „დაუშვებელი პროდუქციის“ ცნება.
- არ არის ჩამოყალიბებული პოზიცია თუ ვინ უნდა შეზღუდოს ინტერნეტ კონტენტზე წვდომა. ეს უნდა იყოს მარეგულირებელი კომისია, რომელიც მითითებებს მისცემს ინტერნეტ პროვაიდერებს, თუ შეზღუდვა უნდა ხდებოდეს მხოლოდ სასამართლო გადაწყვეტილების საფუძველზე. მნიშვნელოვანია გაგრძელდეს დისკუსიები ამ საკითხზე.

Mariam Gogosashvili, Executive Director of Journalistic Ethics Charter of Georgia, session reporter. Main points/key messages expressed during the session:

- The right to Internet access and Internet freedom are protected by the Constitution in Georgia, which can serve as an additional argument in favor of freedom of expression.
- Similar to other rights, this particular right can be limited, however bases for Internet regulation can vary depending on threats that are caused by the Internet.
- Certain issues can be regulated within the self—regulatory framework of social networks.
- Existing Internet regulations in Georgia raise certain questions. For example, the notion of „inadmissible content“ is too broad and it essentially entails everything.
- There is no clear position as to who should limit access to Internet content. Should this be the regulatory authority that provides instructions to Internet providers or should access be limited based solely on a court decision. It is important to continue discussions about this issue.

ხელოვნური ინტელექტი: შესაძლებლობები და გამოწვევები
Artificial Intelligence: Challenges and Opportunities

ხელოვნური ინტელექტის სესიას მოდელირება **საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს** წარმომადგენელმა, **ქალბატონმა სოფიო თვალავაძემ** გაუწია. მან საზოგადოებას სესიის მონაწილე სპიკერები გააცნო და მოკლედ ისაუბრა ხელოვნური ინტელექტის როლზე დღევანდელ სამყაროში. ამის შემდეგ კი სიტყვა გადასცა **ალესანდრო მანტელეროს.**

The session on artificial intelligence was moderated by **the Ministry of Economy and Sustainable Development representative, Ms Sophio Tvalavadze**. She introduced speakers and briefly discussed the role of AI in today's world. Then she gave the floor to Alesssandro Mantelero.

ევროპის საბჭოს ექსპერტმა ბატონმა **ალესანდრო მანტელერომ** განაცხადა, რომ ევროსაბჭო აქტიურად მუშაობს ხელოვნური ინტელექტის კონვენციასთან დაკავშირებით. მისი აზრით, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული სფერო ძალიან სწრაფად ვითადება, არსებობს მთელი რიგი უარყოფითი მხარეები, რომელიც ხელოვნურ ინტელექტს გააჩნია. ბატონმა ალესანდრომ აღნიშნა, ერთ-ერთი ასეთი უარყოფით მხარე, უსაფრხოებაა. მისი განცხადებით, ევროსაბჭო მუშაობს აღნიშნული პრობლემის მოგვარებასა და სწორი სტრატეგიის შემუშავებაზე.

CoE Expert Mr. Alesssandro Mantelero said that the Council of Europe is actively working on artificial intelligence convention. According to him, although this field is rapidly developing, AI has a number of drawbacks, including security, and the Council of Europe is working to address the problem and create an effective strategy.

სახელმწიფო ინსპექტორის აპარატის წარმომადგენელმა, ბატონმა **ბექა ქენქაძემ** ისაუბრა ხელოვნურ ინტელექტსა და პერსონალური მონაცემების დაცვაზე. მისი განცხადებით, რაც უფრო მეტ მონაცემს მივაწვდით ხელოვნურ ინტელექტს, მით უფრო სრულყოფილი იქნება მისი მუშაობის სისტემა. ასევე აღნიშნა, რომ სახელმწიფოს არ გააჩნია ეროვნული სტრატეგია და შესაბამისი კანონმდებლობა, რაც აუცილებელია მოსალოდნელი გართულებების და საფრთხეების თავიდან ასარიდებლად. გამოსვლის ბოლოს, ბატონმა ბექამ ახალი კანონპროექტის დეტალები გააცნო საზოგადოებას. იგი მიზნად ისახავს ხელოვნური ინტელექტის და პერსონალური მონაცემთა დაცვის საკითხების დარეგულირებას.

Representative of the State Inspector's Service, Mr. Beka Kenkadze focused on AI and personal data protection. According to him, the more information we provide to AI, the more effective its operation system will be. He noted that the state does not have a national strategy and relevant legislation, which are necessary to avoid any possible complications and threats. He ended his speech by outlining details of the new draft law, which aims to regulate AI and personal data protection issues.

მედიის, ინტერნეტისა და ინოვაციების მიმართულების ხელმძღვანელმა (IDFI), ქალბატონმა **თეონა ტურაშვილმა** ისაუბრა IDFI-ის მიერ ჩატარებულ კვლევებზე, რომელიც ავტომატიზირებული გადაწყვეტილების მიღების სისტემების გამოყენებას ეხება საჯარო დაწესებულების მიერ. ქალბატონმა თეონამ მოცემული კვლევების საფუძველზე აღნიშნა, რომ საქართველოს საჯარო სექტორში აქტიურად გამოიყენება ხელოვნური ინტელექტის სისტემები, თუმცა არ არსებობს მისი რეგულირებისთვის შესაბამისი კანონმდებლობა. გამოსვლის ბოლოს, ისაუბრა საქართველოს პროკურატურისა და შინაგან საქმეთა სამინისტროს ხელოვნური ინტელექტის სისტემებზე.

Media, Internet and Innovations lead (IDFI), Ms. Teona Turashvili talked about IDFI research about the use of automated decision-making systems by public agencies. Based on the research, Ms. Turashvili noted that public sector in Georgia is actively using AI systems while there is no regulatory framework. She ended her speech by talking about AI systems of the Prosecution Service of Georgia and MIA.

BTU Research Centre Director, Mr. Zviad Gabisonia said that legislative/normative acts are lacking the definition of AI, which leads to the problem of distribution of rights and responsibilities. According to Mr. Gabisonia, involvement of academic sector is crucial for both designing and implementing the strategy. He also discussed pricing of AI technologies and problems that countries like Georgia face with regard to introduction of this industry. He also mentioned that it is in the state's interest to raise awareness in that regard and provide training.

ბიზნესისა და ტექნოლოგიების უნივერსიტეტის კვლევების ცენტრის დირექტორმა ბატონმა **ზვიად გაბისონიამ** განაცხადა, რომ საკანონმდებლო-ნორმატიურლ აქტებში არ გვაქვს ხელოვნური ინტელექტის დეფინიცია და აქედან გამომდინარე, არსებობს უფლება-მოვალეობების გადანაწილების პრობლემა. ბატონმა ზვიადმა აღნიშნა, რომ აკადემიური სექტორის ჩართულობა ძალიან მნიშვნელოვანია როგორც სტატეგიის შემუშავებაში, ისე მის განხორციელებაში. მან ასევე ისაუბრა, ხელოვნური ინტელექტის მქონე ტექნოლოგიების ფასსა და პრობლემეზე, რომლებიც საქართველოსნაირ ქვეყნებს ექმნებათ ამ ინდუსტრიის დანერგვის მიმართულებით. მან ასევე აღნიშნა, რომ სახელმწიფოს ინტერესში შედის ამ მიმართულებით ცნობიერების ამაღლება და შესაბამისი კადრების მომზადება.

მონაცემთა ანალიზის ლაბორატორიის წარმომადგენელმა, ბატონმა **რატი სხირტლაძემ** ისაუბრა ხელოვნური ინტელექტის პროგრამებსა და იმ მიმართულებებზე, რომლებზეც ამჟამად მუშაობენ მონაცემთა ანალიზის ლაბორატორიაში. ასევე, იმ საფრთხეებზე, რომლებიც მის განვითარებასთან ერთად შეიძლება წარმოიშვას მსოფლიოში. კითხვაზე, თუ რამდენადაა ჩართული სახელმწიფო ხელოვნური ინტელექტის განვითარების პროცესში, ბატონმა რატიმ უპასუხა, რომ ამ მიმართულებით არსებობს მხოლოდ ერთი პროგრამა - "რუსთაველის ფონდის გრანტი". მან ასევე აღნიშნა, რომ ის ბიუჯეტი, რაც ამ პროექტის ფარგლებში არსებობს, არ არის საკმარისი საქართველოში ხელოვნური ინტელექტის ინდრუსტრიის განვითარებისთვის.

Data Analysis Lab representative Mr. Rati Skhirtladze discussed AI programs and areas that the lab is currently focusing on. He also discussed the threats that development of AI may potentially create across the globe. As to the extent to which the state is involved in development of AI, Mr. Skhirtladze said that there is only one program in that regard – „Rustaveli Foundation Grant“. He also noted that the budget that exists within the program is not sufficient for the development of AI industry in Georgia.

სესიის მესიჯები:

- სახელმწიფოს არ გააჩნია ეროვნული სტრატეგია, რომლის შემუშავება დაიწყება უახლოეს პერიოდში ყველა დაინტერესებული ჯგუფის ჩართულობით;
- საქართველოს საჯარო სექტორში აქტიურად გამოიყენება ხელოვნური ინტელექტის სისტემები, თუმცა არ არსებობს მისი რეგულირებისთვის შესაბამისი კანონმდებლობა;
- აკადემიური სექტორის ჩართულობა ძალიან მნიშვნელოვანია როგორც სტატეგიის შემუშავებაში, ისე მის განხორციელებაში;
- ხელოვნური ინტელექტის მქონე ტექნოლოგიების წვდომაზე საქართველოსნაირ ქვეყნებს ექმნებათ ამ ინდუსტრიის დანერგვის მიმართულებით;
- სახელმწიფოს ინტერესში შედის ამ მიმართულებით ცნობიერების ამაღლება და შესაბამისი კადრების მომზადება;
- ბიუჯეტი, რაც ამ პროექტის ფარგლებში არსებობს, არ არის საკმარისი საქართველოში ხელოვნური ინტელექტის ინდრუსტრიის განვითარებისთვის და საჭიროა სპეციალური სახლემიწფო პროგრამის დაწყება აღნიშნული მიმართულების მეტი გნავითარებისთვის.

The messages:

- the state does not have a national strategy and relevant legislation, which are necessary to avoid any possible complications and threats. The law will be drafted soon and will be prepeard with diffret stakholders involvement.
- The public sector in Georgia is actively using AI systems while there is no regulatory framework;
- The involvement of academic sector is crucial for both designing and implementing the strategy.
- Pricing of AI technologies and problems that countries like Georgia face with regard to introduction of this industry.
- It is in the state's interest to raise awareness in that regard and provide training.
- The budget that exists within the program is not sufficient for the development of AI industry in Georgia so state will support and develop tis direqction with more fundign

---

ქართული ენა ინტერნეტ სამყაროში Georgian Language in the Internet World

მოდერატორი: რატი სხირტლაძე ISOC საქართველო, **სესიის მონაწილეები: ნანა დიხამინჯია,** დირექტორი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების ცენტრი, **მარინა ბერიძე**, სახელმწიფო ენის ფუნქციონირებისა და ზედამხედველობის სამსახურის უფროსი, სახელმწიფო ენის დეპარტამენტი, **გიორგი მელაშვილი,** ქართულენოვანი ვიკიპედიის ჯგუფი, **მიხეილ ანისიმოვი**, დაინტერესებული პირების გლობალური ჩართულობის მენეჯერი აღმოსავლეთ ევროპის და ცენტრალური აზიის მიმართულებით, მინიჭებული სახელებისა და ნომრების ინტერნეტ კორპორაცია (ICANN), **მზია გოგილაშვილი,** მთავარი სპეციალისტი, საერთაშორისო ურთიერთობებისა და პროექტების მართვის სამსახური, საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისია.

Moderator: Rati Skhirtladze, ISOC Georgia, Panellists: Nana Dikhaminjia, Director of the Centre of Technology and Innovation, Illia State University, Marina Beridze, Head of State language functionality and Oversight Division at the State Language Department of Georgia Giorgi Melashvili,

Group of Georgian Wikipedia, Mikhail Anisimov, Global Stakeholder Engagement Sr. Manager Eastern Europe & Central Asia, Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN), Mzia Gogilashvili, lead specialist at the International Relations and Projects Management Office of the Georgian National Communication Commission.

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების ცენტრის დირექტორმა, ქალბატონმა ნანა დიხამინჯიამ ისაუბრა ე.წ Content Devide-ის მიხედვით ინფორმაციის დაყოფაზე და თუ რა ზიანი მოაქვს მას განვითარებადი სახელმწიფოსთვის. მან აღნიშნა, რომ ქართულენოვანი ინტერნეტის შიგთავსის სიმწირე სხვა განვითარებულ ქვეყნებთან შედარებით. ქალბატონი ნანამ განაცხადა, რომ ამის მიზეზი ისეთი პროგრამების სიმცირეა, რომლებიც კერძო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობით ქართული ინტერნეტ სივრცის გამრავალფეროვნებაზე იმუშავებს. გამოსვლის ბოლოს, ისაუბრა მედიის მიერ გადაუმოწმებელი ნიუსების გავრცელების პრობლემებზე. ასევე, მოუწოდა სახელმწიფო უნივერსიტეტებს და კვლევით ორგანიზაციებს, მათ ხელთ არსებული ინფორმაციის გაციფრულებასა და გამოქვეყნებაზე, რომ მათი მოძიება ყველასთვის მარტივი იყოს.

Ms Nana Dikhaminjia, Director of the Centre of Technology and Innovation, Illia State University, talked about content divide – the gap between different languages with regard to their representation on the Internet, and harm that it causes for developing states. She highlighted the lack of Georgian content on the Internet, compared to other developed countries. According to Ms Dikhaminjia, this is caused by the lack of programs that would work to make Georgian Internet space more diversified in partnership with private organizations. Lastly, she discussed the problem of dissemination of unverified news by media. She also urged state universities and research organizations to digitize and publish information available to them, to make it accessible for everyone.

სახელმწიფო ენის ფუნქციონირებისა და ზედამხედველობის სამსახურის უფროსმა ქალბატონმა მარინა ბერიძემ ისაუბრა სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის მიზნებსა და ფუნქციებზე. ასევე, მის მთავარ სტრატეგიაზე, რომელიც ქართული ენის სრულფასოვან ფუნქციონირებას გულისხმობს. ქალბატონმა მარინამ განაცხადა, რომ მოცემული სტრატეგია მოიცვს 7 ამოცანას და გათვლილია 10 წელიწადზე. ამის შემდეგ კი 2022 წლის სამოქმედო გეგმა გააცნო საზოგადოებას.

გამოსვლის ბოლოს, განაცხადა რომ აუცილებელია ქართული ონლაინ სივრცის ინფორმაციული განახლება ისე, რომ მისი უკუგავლენა არ იყოს დამაზარალებელი ქართული ენისთვის.

Marina Beridze, Head of State language functionality and Oversight Division at the State Language Department of Georgia, discussed goals and functions of the State Language Department, as well as its primary strategy, which entails effective functioning of Georgian language. According to Ms. Beridze, this is a ten-year strategy that consists of 7 objectives. Then she introduced the 2022 action plan. She ended her speech by saying that it is important to update information available in the Georgian online space, in a way that its effects are not harmful for Georgian language.

ქართულენოვანი ვიკიპედიის ჯგუფის წარმომადგენელმა ბატონმა გიორგი მელაშვილმა, ისაუბრა ვიკიპედიის სტრუქტურაზე და აღნიშნა, რომ შიგნით შემავალი ყველანაირი კონტენტი შექმნილია რიგითი ადამიანების მიერ. მან განაცხადა, რომ ვიკიპედიის ქართული პროექტი წარმატებით მიმდინარეობს, მაგრამ არსებობს მისი განვითარების მეტი შესაძლებლობა და პოტენციალი. ასევე, ისაუბრა იმ პრობლემურ საკითხებზე, რომლებიც აფერხებს მათი მუშაობის პროცესს. ბატონმა გიორგიმ აღნიშნა, თუ როგორ შეიძლება გამოიყენონ ვიკიპედიის ენციკლოპედია ადამიანებმა თვითპიარისთვის და განმარტა მისი უარყოფითი მხარეები. გამოსვლის ბოლოს, ვრცლად ისაუბრა ქართული ჯგუფის მუშაობის მიმდინარეობაზე, პრობლემატიკასა და თავისებურებებზე.

Giorgi Melashvili, Group of Georgian Wikipedia, discussed structure of Wikipedia and noted that its content is created by ordinary people. According to him, Georgian project of Wikipedia has been successfully implemented, however there is possibility and potential for further development. He also discussed obstacles in the working process. Mr. Melashvili outlined how Wikipedia encyclopaedia can be used by people for self-promotion and defined its disadvantages. He ended his speech by discussing in detail how Group of Georgian Wikipedia is working, some of the problems and characteristics of the working process.

მინიჭებული სახელებისა და ნომრების ინტერნეტ კორპორაცია (ICANN)–ის დაინტერესებული პირების გლობალური ჩართულობის მენეჯერმა აღმოსავლეთ ევროპის და ცენტრალური აზიის მიმართულებით, ბატონმა მიხეილ ანისიმოვმა ისაუბრა თავის ორგანიზაციის საქმიანობაზე და აღნიშნა, რომ მათ მიერ გადადგმული ერთ-ერთი მთავარი ნაბიჯი ინტერნერტის მიერ ინკლუზიური გარემოს შექმნაა. მან ისაუბრა დომენური სახელწოდებებებზე. ასევე, უნივერსალური მიმღებლობის პროგრამაზე, რაც საშუალებას იძლევა, ინტერნეტის ყველა მომხმარებელმა ინფორმაცია მიიღოს მშობლიურ ენაზე. ამის

შემდეგ, აქტური ინიციატივების ჯგუფზე გაამახვილა ყურადღება დასაზოგადოებას მოკლედ გააცნო მისი მუშაობის მიმართულება და სპეციფიკა. გამოსვლის ბოლოს, მან ისაუბრა

მემორანდუმზე, რომლის მიზანია ინტერნეტი იყოს მულტი ლინგვისტური და მულიტი კულტურული.

Mikhail Anisimov, Global Stakeholder Engagement, Sr. Manager Eastern Europe & Central Asia, Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN), outlined activities of the organization and noted that one of the most important steps taken by it is creating an inclusive online environment. He discussed domain names, as well as universal acceptance program, which allows Internet users to receive information in their native language. He also focused on the active initiatives group and provided an overview of its work. Lastly, he discussed the memorandum that serves the purpose of enhancing linguistic and cultural customization of the Internet.

საერთაშორისო ურთიერთობებისა და პროექტების მართვის სამსახურის მთავარმა სპეციალისტმა ქალბატონმა მზია გოგილაშვილიმა ისაუბრა ინტერნაციონალიზებული დომენური სახელწოდებების რეგისტრაციაზე, რომელიც საშუალებას აძლევს არალათინური ანბანის მქონე სახელმწიფოებს, თავიანთი ანბანი დანერგონ დომენურ სახელთა სივრცეში. ქალბატონმა მზიამ აღნიშნა, რომ სამწუხაროდ არ ხდება ქართული დომენების გამოყენება და შესაბამისად, ინტერესი მათ მიმართ ქრება. მან ასევე ისაუბრა იმ სამომავლო გეგმებზე, რომლებიც ამ პრობლების გადასაჭრელად არის საჭირო. აღნიშნა, რომ აუცილებელია გადაიდგას გარკვეული ნაბიჯები ეროვნული დომენის პოლულარიზაციისთვის და ამაღლდეს ცნობიერება ამ მიმართულებით. ასევე, ეროვნული დომენის პოპულარიზაცია ხელს შეუწყობს ქართული ანბანის ცნობადობის გაზრდას, ამ მიმართულებით კი Georgian Chapter-ი იწყებს აქტიურ მუშაობას.

Mzia Gogilashvili, lead specialist at the International Relations and Projects Management Office of the Georgian National Communication Commission discussed registration of international domain names, which allow states with non-Latin alphabets to introduce their alphabets in the domain name space. According to Ms Gogilashvili, unfortunately Georgian domains are not used, so interest toward them is disappearing. She also talked about future plans to solve the problem and noted that it is important to take certain steps for the promotion of national domain names and raising awareness in that regard. Further, promotion of national domain will help increase awareness about Georgian language. Georgian Chapter is starting to work actively in that regard.

სესიის მესიჯები:

მცირე დისკუსიის შემდეგ, აღნიშნული პანელი ქალბატონმა მარიამ მანჯგალაძემ შეაჯამა, სადაც გამოიკვეთა შემდეგი საკთხები, როგორც მნიშვნელოვანი შემდეგი პერიოდისთვის:

– ჩატარდეს 2022 წელს ცალკე ერთ დღიანი ღონსიძიება საკთხების უფრო სიღრმისეულად შესასწავლად და გამოსაკვეთად;

– ქართულენოვანი ინტერნეტის შინაარსი არ არის განვითარებული ქსხვა ვეყნების შესაბამისი საუკეთსო პრაქტიკის შესაბამისად;

– მეტი ინტეგრაცია საძიებო სისტემებთან და ენის უნივერსალიზაცია;

– კავშირი სანდო ინფორმაციის წყაროებს შორის უნდა შეიკრას და ასეთი ორგანიზაციები წახალისდნენ სანდოობის და ქართული კონტენტის მეტი პოპულარიზაციისთვის;
– დაინტერესებული მხარეების მეტი ჩართულობა ქვეყნის სტრატეგიის შესამუშავებლად ანუ იმ პოლიტიკის დოკუმენტის, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს სახელმწიფო ენის სრულფასოვანი ფუნქციონირება;

– ტექნოლოგიების გამოყენების გარეშე შეუძლებელია დღეს ქართული ენის განვითარება და ენის ტექნოლოგიების განვითარების დონე უნდა შეფასდეს წლითიწლამდე;

– ყურადღება უნდა მივაქციოთ მანქანურ თარგმანს და უკუგავლენა არ უნდა იყოს უარყოფითი, უნდა გაძლიერდეს ამ მხრივ სამუშაოები, რომ ენა კი არ დაკნინდეს, განვითარდეს;

– სანდო წყაროების გამოყენება და აკადემიური ხარისხის მიღწევაა როგორც ქართული ვიკიპედიის ძირითადი გამოწვევა;

– ICANN -ის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაბიჯია მომავალი მილიარდი მომხმარებლის ამ სივრცეში ჩასართავად ენობრივი მრავალფეროვნების მხარდაჭერა ინტერნეტსივრცეში, კონტენტის (ტექსტის, შინაარსის) სახით, ასევე ინტერფეისისაც. სწორედ ამიტომ იქნა IDN დომენების პროგრამა გაშვებული ჯერ კიდევ 2010 წელს;

– მეტი ყურადღება უნდა დაეთმოს .გე დომენს;

– უნივერსალური მიმღებლობა კოორდინირებულია, ამისათვის უნდა იყოს მეტი ადგილობრივი ინიციატივები ამ პროცესის ხელშესაწყობად;

– საჭიროა სახელმწიფო ორგანიზაციებმა მისცენ მაგალითი სხვებს და თავად დააფიქსირონ ქართულ ენაზე შექმნილი ეროვნული დომენი.

– უმნიშვნელოვანესია ქვეყნის სტრატეგიების ჰარმონიზაცია, რომ მნიშვნელოვანი საკითხები ერთიან პერსპექტივაში იყოს დაგეგმილი.

Following a small discussion, the panel was summarised by Ms Mariam Manjgaladze. She identified the following issues that are important for the next period:

– Organize a separate one-day event in 2022 for in-depth discussion and identification of issues;

– Georgian Internet content is not developed according to best practice of other countries;

– More integration with search systems and language universalization;

– It is important to establish a connection between credible information sources and these organizations should be encourage to promote Georgian content even more;– **Increased involvement of stakeholders** to design a national strategy, i.e., a policy document that will ensure effective functioning of the state language;

– Development of Georgian language is impossible without using technologies. The level of development of language technologies should be evaluated on a yearly basis;

– We need to pay attention to machine translation and it shouldn't have a negative counter-effect. It is important to bolster the work in that regard, not to undermine the language but to promote its development.

– **Using credible sources and achieving academic quality as the main challenge for Georgian Wikipedia;**

– One of the important steps taken by ICANN is to support language diversity online, in terms of content (text) as well as interface, in order to ensure involvement of a billion users in the future. It is the reason why the IDN domain program was launched as early as in 2010.

– Pay more attention to .ge domains;

– Universal acceptance is coordinated; more local initiatives are needed to encourage this process;

– Public organizations should lead by example and use national domains created in Georgian language;

– **Harmonization of country strategies is extremely important, to ensure joint planning of important issues.**

5G მზაობა და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის როლი ქვეყნის განვითარებაში 5G Readiness and the Role of New Technologies in the Development of the Country

5G მზაობის შესახებ, **ბაზრის ანალიზისა და სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტის უფროსმა** ქალბატონმა **ქეთევან რეხვიაშვილმა** ისაუბრა. მან განაცხადა, რომ 5G არ არის მხოლოდ საკომუნიკაციო ქსელების განვითარება. ეს არის ციფრული ეკონომიკის ზრდის ძირითადი საყრდენი. მან ასევე მოკლედ ისაუბრა კოვიდ პანდემიის მიერ შექმნილ შეფერხებებზე, ინფრასტრუქტურის კანონსა და ინვესტიციებზე. აღნიშნა, რომ ინვესტიციების წახალისების და ქსელების განვითარების მიზნით, ოპერატორებს საშუალება ექნებათ დამატებითი ფასდაკლებებით ისარგებლონ აუქციონის ფარგლებში გამოტანილ სიხშირეებზე.

Ketevan Rekhviashvili, **Head of Market Analysis and Strategic Development Department, Georgian Communications Commission** talked about 5G readiness. According to her, 5G is not just development of communication networks but rather, this is the main pillar for growth of digital economy. She briefly outlined obstacles created by the covid pandemic, infrastructure law and investments. She noted that to promote investments and development of networks, operators will be able to benefit from additional discounts on frequencies that will be auctioned off.

\

ქალბატონ ქეთევანს დაუსვევს კითხვა, თუ რა პერიოდში იგეგმება აუქციონის გამოცხადება და არის თუ არა ჩართული სატესტო რეჟიმში 5G ინტერნეტი? ქალბატონმა ქეთევანამა განაცხადა, რომ აუქციონის გამოცხადება იანვარ-თებერვალში იგემება. რაც შეეხება 5G ინტერნეტს, მან აღნიშნა, რომ ამჟამად სატესტო რეჟიმი არ მიმდინარეობს.

Ms Rekhviashvili was asked the following question: when is the Commission planning to announce an auction and is 5G Internet being tested? Ms Rekhviashvili responded that the auction will be announced in January-February. As to 5G Internet, she noted that it is not being tested.

მეორე შეკითხვა შეეხებოდა, აქვთ თუ არა კავშირი ინფრასტრუქტურის გაზიარების პროექტსა და 5G ინტერნეტს? ქალბატონმა ქეთევანმა უპასუხა, რომ ინფრასტრუქტურის გაზიარების პროექტი ხელს შეუწყობს 5G ინტერნეტის პროექტის დაჩქარებას და ეფექტურად განხორციელებას. ასევე, კანონპროექტის არ მიღება, ვერ შეუშლის ხელს 5G ინტერნეტის დანერგვის პროცესს საქართველოში.

Another question was if there is a connection between infrastructure sharing project and 5G Internet. Ms Rekhviashvili responded that infrastructure sharing project will expedite 5G Internet project and its effective implementation. However, if the law is not adopted, it will not hinder the process of implementation of 5G Internet in Georgia.

ინტერნეტთან წვდომა და ხარისხის გამოწვევები; ფასი და არჩევანის თავისუფლება Access to the Internet and Quality of Service: Price, Freedom of Choice

ინტერნეტთან წვდომის და ხარისხის გამოწვევების სესიას და დისკუსიას მოდელირება ბატონმა **კონსტანტინ სტალინსკიმ** გაუწია. მან სიტყვა გადასცა ქალბატონ გვანცა ჩხეიძეს.

The panel on challenges of access to the Internet and quality of service was moderated by Mr. Konstantin Stalinsky. He gave the floor to Ms Gvantsa Chkheidze.

მომხმარებელთა ინტერესების საზოგადოებრივი დამცველმა, ქალბატონმა გვანცა ჩხეიძემ ისაუბრა, თავის ორგანიზაციის მიერ ჩატარებულ სამუშაოებსა და გამოწვევებზე. მან აღნიშნა, რომ სხვა წლებთან შედარებით, საჩივრები ინტერნეტის ხარისხთან დაკავშირებით გასულ 2 წელში ბევრად გაიზარდა. ერთ-ერთ მთავარ პრობლემად, ქალბატონმა გვანცამ, ფიქსირებულ ოპტიკურბოჭკოვანი ინტერნტის მიწოდება დაასახელა ქვეყნის მასშტაბით. ასევე აღნიშნა ის სამუშაოები, რომელებიც მომხმარებელთან ინტერესის საზოგადოებრივმა დამცველმა განახორციელა ამ მიმართულებით. გამოსვლის ბოლოს ხაზი გაუსვა, ფართოზოლოვანი ინტერნეტიზაციის პროგრამის მნიშვნელობას და აღნიშნა, თუ რა შედეგი ექნება მას სამომავლოდ.

Gvantsa Chkheidze, Public Defender of Consumers Interests discussed works carried out by her organization and challenges. She noted that compared to previous years, the number of complaints about Internet quality have greatly increased over the past two years. According to Ms Chkheidze, one of the biggest problems is provision of fiber-optic Internet nationwide. She also mentioned activities that have been carried out by the Public Defender of consumers Interests in that regard. Lastly, she underlined the importance of broadband internetization and outlined consequences that it will have in the future.

რაჭის სათემო ორგანზიაციის წარმომადგენელ, **ეთო არსანიძეს** დაუსვეს შეკითხვები, თუ რა დაჯდება რაჭის მაღალმთიანი სოფლების ინტერნეტიზაცია? ასევე, რამდენად გააიაფებს მას სოფლამდე მიყვანილი ოპტიკურბოჭკოვანი კაბელი და არის თუ არა ხარისხიანი ამჟამად არსებული ინტერნეტი რაჭაში? ქალბატონმა ეთომ განაცხადა, რომ ამჟამად სიჩქარე 5,5 გბ/წმ-ია და საჭიროა მინიმუმ 15 გბ/წმ იმისთვის, რომ ინტერნეტით სარგებლობა ნორმალურ რეჟიმში შეძლონ. ასევე, მან აღნიშნა, რომ ოპტიკურბოჭკოვანმა კაბელმა შეიძლება ფასზე გავლენა ვერ იქონიოს, მაგრამ იმოქმედებს მის ხარისხზე.

საქართველოს კომუნიკაციების კომისიის წარმომადგენელს **ბატონ მიხეილ ჯღამაძეს** ჰკითხეს თუ რამდენად ხშირია შემთხვევა, როდესაც კაბელის როუტერთან შეერთების ნაცვლად, ინტერნეტ სიჩქარის შემოწმებას Wi-Fi-ს მეშვეობით ცდილობენ? ბატონმა მიხეილმა განაცხადა, რომ ასეთი შემთხვევები ძალიან ხშირია და შემოწმების თითქმის 50% Wi-Fi-ს საშუალებით ხდება. მან ისაუბრა დადგენილებაზე, რომლის მიხედვითაც ინტერნეტის სიჩქარის განსაზღვრალეპტოპის მოდემთან შეერთებით ხორციელდება. ასევე, აღნიშნა თუ რა სამუშაოებს ატარებს მათი ორგანიზაცია მომხმარებელთან ვიზიტის დროს.

Racha Community Organization representative Eto Arsenidze was asked the following questions: how much will internetization of highland villages in Racha cost? Also, will instalment of fiber-optic cable in these villages reduce the price and is there a quality internet in Racha? Ms Arsenidze responded that currently the speed is 5,5 Mbps, while at least 15 Mbps is needed for normal Internet use. She also noted that fiber-optic cable may or may not influence the price but it will certainly influence the quality.

Communications Commission representative Mr. Mikheil Jghamadze was asked the following question: how often is Internet speed tested through Wi-Fi instead of connecting the cable with the router? Mr. Jghamaidze answered that such cases are frequent and almost 50% of Internet speed tests are done through Wi-Fi. He discussed a resolution according to which Internet speed is determined by connecting the laptop to a modem. He also described the work that the Communications Commission carries out when visiting a customer.

მოდერატორის მიერ დასმული შემდეგი შეკითვა შეეხებოდა პლატფორმა „თუ გიჭედავს შეამოწმეს“ პროგრამას, რომელის ჩამოტვირთვის შემდგომ, დეინსტალაციას სპეციალური თანამშრომლის გარეშე მომხმარებლები ვერ ახერხევენ.

ბატონმა მიხეილმა განაცხადა, რომ აღნიშნული პროგრამა სრულიად უსაფრთხოა და მისი დეინსტალაციისთვის საჭიროა სპეციალური ცოდნა. თუ მომხმარებელი არ იყენებს, პროგრამა ე.წ ძილის რეჟიმშია და აქტიურდება ერთ-ერთი ვებგვერდით სარგებლობის დროს. ბატონმა მიხეილმა საზოგადოებას დეტალურად განუმარტა თუ როგორ მუშაობს აღნიშნული. მესამე შეკითხვა იყო თუ რატომ არ დააყენეს მათ ხელთ ასრებული მოწყობილობებიმომწოდებლებთან. ბატონმა მიხეილმა განაცხადა, რომ ამ შემთხვევაში იმოქმედეს ე.წ ბერეკის რეკომენდაციებით და საერთაშორისო პრაქტიკით, რომელიც აღნიშნული მოწყობილობების Newtelco da Cloud9-ში დაყენებას გულისხმობს.

The moderator asked a question about Sheamotsme.ge, a platform that allows users to check their Internet speed. After downloading the software, users are unable to uninstall it without professional help. Mr. Jghamaidze responded that the software is completely safe and uninstalment requires special knowledge. If the user is not using the software, it is in sleep regime and it becomes active when a specific website is used. Mr. Jghamaidze explained in detail how this works. Another question was about why didn't they install their equipment with providers. Mr. Jghamaidze responded that they acted in compliance with BEREC recommendations and international practice, according to which these equipment should be installed in Newtelco and Cloud9.

შემდეგი შეკითხვა დაუსვეს საქართველოს **ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს** წარმომადგენელ, ბატონ **თორნიკე ჯობავას.** შეკითხვა შეეხებოდა, გააცნეს თუ არა ინტერნეტიზაციის დადებითი მხარეები აზერბაიჯანელ და სომეხი თემის წარმომადგენლებს თავიანთ მშობლიურ ენაზე? ბატონმა თორნიკემ განაცხადა, რომ მათი პროგრამის ფარგლებში თითქმის 1500 სოციალურად დაუცველ ოჯახს დაეხმარნენ ინტერნეტ ცნობიერების ამაღლების მიმართულებით. მან აღნიშნა, რომ მათი ჩატარებული გამოკვლევების მიხედვით, გამოიკვეთა ორი ძირითადი პრობლემა მაღალმთაინ რეგიონებში. ესენია: ინტერნეტის ფასი, რომელსაც სოციალურად დაუცველი ოჯახები ვერ იხდიდნენ და მეორე, მოსახლეობის დამოკიდებულება ინტერნეტიზაციაზე. გამოსვლის ბოლოს,

დეტალურად ისაუბრა სამუშაოებზე, რომლებიც ორგანიზაციამ ჩაატარა აღნიშნული პრობლემების მოსაგვარებლად.

Next question was for Innovations and Technologies Agency representative, Mr. Tornike Jobava: did they explain advantages of internetization to representatives of Azerbaijani and Armenian communities in their native language? Mr. Jobava responded

სესიის ბოლოს, მოდერატორომა **ააიპ "მთის სათემო ქსელის" დირექტორს ჯემელ დამაცალაშვილს** დაუსვა შეკითხვა, თუ რა ჯდება ერთი სოფლის ინტერნეტიზაცია? ბატონმა ჯემალმა განაცხადა, რომ ერთი სოფლის ინტერნეტიზაციას დაახლოებით 5000-10000 ლარი სჭირდება. მან ასევე აღნიშნა, რომ მოსახლეობას ინტერნეტი 10მბ/წმ სიჩქარით მიეწოდება. მრავალშვილიანი და სოციალურად დაუცველი ოჯახები კი ერთთვიანი საშეღავათო პირობებით სარგებლობენ. ბატონმა ჯემალმა აღნიშნა, რომ მაღალმთიანი სოფლების ინტერნეტიზაცია სოციალური პროექტია და არ არის გათვლილი კომერციულ მიზნებზე.

that within their program they have provided assistance to nearly 1,500 socially vulnerable families and raised their Internet awareness. He noted that the following two major problems were identified by their survey: Internet price, as socially vulnerable families cannot afford to pay it, and public attitudes toward internetization. Lastly, he provided a detailed overview of activities carried out by the organization to solve the problem.

At the end of this session, moderator asked non-profit (non-commercial) legal entity **„Mountain Community Network" director Jemal Damatsalashvili** the following question: how much does internetization of one village cost? Mr. Damatsalashvili responded that it costs about 5,000-10,000 laris, adding that population receives Internet with a speed of 10 Mbps. Socially vulnerable families and families with many children are offered payment deferral. Mr. Damatsalashvili noted that internetization of highland villages is a social project and it does not have any commercial goals.

სესიის მესიჯები:

- მაქსიმალურად დროულად უნდა მოხდეს ქვეყნის მაღალმთიან რეგიონებში იმგვარი პროექტების რეალიზაცია, რომელიც მოხსნის მაღალხარისხიანი ინტერნეტის გამოწვევას;

– საჭიროა ბოლო მომხმარებლის ცნობიერების ამაღლება, ახალი სახელმწიფო პროგრამის დროუალდ დაგეგმვა და დაწყება და მათი მეტი კომუნიკაცია ომბუდსმენთან. ამ პროცესს ხელი უნდა შეუწყოს ოპერატორებმაც;
– ზემო და ქვემო სვანეთის, რაჭა–ლეჩხუმის რეგიონების ინტერნეტის ხარისხი წარმოადგენს არადამაკმაყოფილებელს და ის ვერ გამოიყენება იმ მიზნებისთვის რომელიც აუცილემელზია დიატანციურად სამუშაოდ და სასწავლებლად;
– მომსახურების ხარისხის პროგრმაის უფრო ეფექტურად ასამუშავებლად აუცილებელია მომხმარებელბის მეტი ინფორიმირება;
– სათემო ინტერნეტიზაციის კთხით დაგეგმილია ოპტიკური ქსელის აგება ფშავის და შემდგომ ხევსურეთის მოსახლეობის ოპტიკური ინტენრეტით დასაკავშირებლად ძირითად ქსელთან 2023–2024 წლებში.

Session messages:

- The implementation of projects in the mountainous regions of the country, which will solve the challenge of high-quality Internet, should be implemented as soon as possible;

- It is necessary to raise the awareness of end users, timely plan and launch a new state program and their more communication with the ombudsman. This process should also be facilitated by operators;

- The quality of internet in Zemo and Kvemo Svaneti, Racha-Lechkhumi regions is unsatisfactory and it can not be used for the purposes that are necessary for diatom work and education;

- In order to develop a service quality program more effectively, it is necessary to inform more customers;

- With the help of community internetization, it is planned to build an optical network to connect the population of Pshavi and then Khevsureti with optical internet to the main network in 2023-2024.

ვირტუალური მობილური ოპერირების დაბრკოლებები და განვითარების პერსპექტივა საქართველოში

Mobile Virtual Network Operator Challenges and Opportunities in Georgia

ვირტუალური მობილური ოპერირების დაბრკოლებების და განვითარების პერსპექტივების შესახებ სესიას მოდერირება გაუწია მარეგულირებელი

კომიიის წევრმა, ეკატერინე იმედაძემ. მან საზოგადოებას მოკლედ გააცნო განსახილველი საკითხები და სესიაზე მოწვეული სპიკერები. წარდგენის შემდგომ მან კითხვა დაუსვა **ალან რასმუსენს.** შეკითხვა შეეხებოდა, თუ რატომ უნდა დაინტერესდეს სახელმწიფო ვირტუალური ოპერატორებით არსებობით, რა არის MVNO და რა შესაძლებლობები აქვს მას ტელეკომუნიკაციის ბაზარზე.

A session on mobile virtual network operator challenges and opportunities in Georgia was moderated by Communications Commission member **Ekaterine Imedadze**. She briefly introduced the topics of discussion and the speakers. She then asked a question to Allan T. Rasmussen about why should the state care about virtual operators, what is MVNO and what are the opportunities that it has at the telecommunications market.

Yozzo-ს მმართველმა დირექტორმა, ბატონმა ალან რასმუსენმა განაცხადა, რომ ვირტუალური მობლური ოპერატორების საქმიანობა ეს არის ის ბიზნესი, რომელიც მიუხედავად ქსელის არარსებობისა იყენებს უკვე არსებულ და დაუტვირთავ ქსელს და კონკურენციას უწევს სხვა მობილურ ოპერატორებს მათი მაშტაბების და პირველ რიგში საუკეთესო ქსელის დაფარვის გამო. ვირტუალური მობილური ოპერატორი სთავაზობს მომხმარებელს ალტერნატიულ მომსახურებას, რომელიც მაქსლიმალურადაა მორგებული აბონონეტზე და ბოლო მომხმარებელზე.

მან ისაუბრა, NVNO ქსელის დადებით მხარეებზე ტელეკომ ბაზრისთვის და მისი განვითარების პერსპექტივეზზე. ასევე აღნიშნა, რომ ვირტუალური ოპერატორები ვერ იარსებებენ ძირითადი მობილური ოპერატორების გარეშე და საჭიროა მათ შორის თანამშრომლობა. მან განაცხადა, რომ ამ ოპერატორებს ერთმანეთისგან განასხვავებს მხოლოდ ის მოცემულობა , რომ MVNO-ს ფუნქციონირებას სჭირდება შესაბამისი ინფრასტრუტურა.

სესიის მოდერატორმა ბატონ ალან რასმუსენის დაუსვა კითხვა, თუ როგორია NVNO-ების განვითარების დინამიკა და სტატისტიკა.

ბატონმა ალანმა განაცხადა, რომ ბოლო 5 წლის მანძილზე მათი რაოდენობა საკმაოდ გაიზარდა, რასაც პანდემიამაც შეუწყო ხელი. მან ვრცლად ისაუბრა იმ ბენეფიტებზე, რომელიც NVNO-ს განვითარებას ახლავს თან. ასევე, კომპანიებზე, რომლებიც NVNO-ებს იყენებენ საკუთარი ბიზნესის გასაკონტროლებლად.

Yozzo managing director, Mr. Allan Rasmussen said that virtual mobile operators are a business that utilizes existing networks that are not being used and competes with other mobile operators in terms of network coverage and quality of the network. Virtual mobile operators offer alternative services to users, tailored to subscribers and end users as much as possible.

He also outlined advantages of MVNO network for telecommunications market and prospects of its development. He noted that virtual operators cannot exist without major mobile operators and cooperation between them is necessary. According to him, the only difference between these operators is the fact that MVNO functioning needs corresponding infrastructure.

The session moderator asked Mr. Allan Rasmussen what are the dynamics and statistics of MVNO development like.

Mr. Rasmussen responded that their number has greatly increased over the last five years, which has been encouraged by the pandemic to a certain extent. He provided a detailed overview of benefits associated with MVNO development. He also discussed companies that are using MVNOs to control their businesses.

სესიის მოდერატორის შემდეგ შეკითხვაზე, თუ რატომ არის MVNO მნიშვნელოვანი და რა ბიზნესპერსპექტივები არსებობს ამ მიმართუელბით, უპასუხა ბატონმა გიორგი შამუგიამ. მან განაცხადა, რომ MVNO უნდა უმიზნებდეს რაღაც კონკრეტულ ნიშას და მის განვითარებაზე მუშაობდეს. მან დაასახელა რამოდემიმე მაგალითი, რომელთა მიმართულებითაც შეიძლება NVNO-ს განვითარება. ბატონმა გიორგიმ აღნიშნა, რომ მისი მეშვეობით გაუმჯობესდება User experience და უფრო დემოკრატიული გახდება კავშირგაბმულობაზე წვდომა.

Moderator of the session asked why is MVNO important and what commercial prospects exist in that regard. Mr. **Giorgi Shamugia** responded that MVNO should target a specific niche and it should be working on development of this niche. As an example, he provided several areas that MVNO development can focus on. Mr. Shamugia noted that through MVNO, user experience will be improved and access to communications will become even more democratic.

აღნიშნული საკითხი ინექსფონის დირექტორმა რატი ახვლედიანმა განავრცო და განაცხადა, რომ MVNO-ს არსებობა არის პარტნიორულ ურთიერთობასა და კეთილ ნებაზე დამოკიდებული. მან ასევე აღნიშნა, რომ მობილიური ოპერატორების მუშაობა გათვლილია მომხარებლების დიდ მასაზე, იმ დროს როდესაც მასაზე მორგებული პროდუქტი ყველასთვის მისაღები ვერ იქნება. ამიტომაც, NVNO საჭიროება იმაშია, რომ შეიქმნას უფრო ნიშური, კონკრეტულ ჯგუფზე გათვლილი პროდუქტები. გამოსვლის ბოლოს, რატიმ განაცხადა, რომ საქართველოში უკვე არსებობს ერთი ვირტუალური მობილური ოპერატორი, თუმცა მინდინარეობს მოლაპარაკებები სხვებთანაც. ასევე აღნიშნა, MVNO-ს დამკვიდრება არ მოითხოვს დიდ ინვესტიციებს და განსაკუთრებულ ინფრასტრუქტურას.

InexPhone Director Rati Akhvlediani also weighed in on this topic and said that existence of MVNO depends on partnership and goodwill. He also noted that mobile operators target a large group of consumers, while MVNOs offer niche products that are tailored to needs of a specific group. Lastly, Mr. Akhvlediani said that there is one virtual mobile operator in Georgia already, however negotiations are ongoing with others. He also noted that bringing MVNOs in Georgia doesn't require large investments or any special infrastructure.

საქართველოს კომუნიკაციების კომისიის სატელეკომუნიკაციო ბაზრის რეგულირების დეპარტამენტის უფროსის მოვალეობის შემსრულებელმა, ეკატერინე სიჭინავამ წარმოადგინა პრეზენტაცია სხვა ქვეყნების გამოცდილებაზე NVNO-ს დანერგვასთან დაკავშირებით. მან ისაუბრა რეგიონების მიხედვით ოპერატორების გადანაწილებაზე, მობილური ოპერატორების შემოსავლებზე, განვითარების დინამიკასა და პროგნოზებზე.

Ekaterine Sichinava, Acting Head of Telecommunications Market Regulations, Georgian Communication Commission provided a presentation about experience of other countries in implementing MNVO. She talked about distribution of operators by region, revenues of mobile operators, development dynamics and forecasts.

მაგთიკომის კომერციული დირექტორმა, ნიკოლოზ დავითაშვილმა ისაუბრა საქართველოს მობილურ ბაზარზე არსებულ კონკურენციაზე და სხვადასხვა ჩამოყალიბებულ მდგომარეობაზე. სპიკერს მიაჩნია რომ გასარკვევია, რამდენად არის NVNO დანერგვის აუცილებლობა ჩვენს ქვეყანაში. ასევე განაცხადა, რომ მზად არიან ითანამშრომლონ ყველა დაინტერესებულ მხარესთან და ერთად მოიძიონ ის სწორი პრაქტიკა, რომლებმაც შეიძლება წარმატება მოუტანოს MVNO-ს დანერგვას და განვითარებას ისე, რომ არ მოხდეს არსებული ბაზრის ჩამოშლა ან რაიმე შეფერხებების შექმნა არსებული სამივე მობილური კომპანიისთვის.

Nikoloz Davitashvili, Magticom Commercial Director discussed competition that exists on the Georgian mobile market, and different situations that have been formed. The speaker believes that it needs to be identified if it is necessary to introduce MNVO in Georgia. He also announced that they are ready to cooperate with any interested party, to identify the effective practice for introducing and developing MVNO successfully, without undermining the existing market or creating any obstacles for the three mobile network operators.

აღნიშნულ საკითხს გამოეხმაურა მაგთიკომის იურიდიული მიმართულების კონსულტანტი, ლევან გიორგაძე, რომელმაც განაცხადა, რომ თუ ორი სუბიექტის ბიზნესპარტნიორობაში არსებობს ხელოვნური ჩარევა, მას ვერ ექნება პერსპეტივა მომავალში. მან გამოთქვა სურვილი, რომ მარეგულირებელმა კომისიამ გადახედოს NVNO-ს ნაწილში არსებულ იძულების ელემენტებებს. ასევე აღინიშნა, რომ თუ იქნება მეტი თავისუფლება და ნაკლები იძულება ამ ურთოიერთობებში, სადაც ორივე მხარესთვის იარსებებს ურთიერთსასარგებლო ბიზნეს ინტერსი, კომპანია მაგთიკომი მზად იქნება თანამშრომლობისთვის.

Levan Giorgadze, Magticom Legal Consultant also weighed in on the issue and said that in case of artificial interference with business partnership of two entities, there will be no future for the partnership. He would like for the regulatory authority to revise the elements of forced partnership in case of MNVO, adding that if these relations are free and not forced and they are mutually beneficial for both parties, Magticom will be ready for cooperation.

ვირტუალური მობილური ოპერირების დაბრკოლებები და განვითარების პერსპექტივა საქართველოში - *მესიჯები:*

- მობილური ვირტუალური ქსელის ოპერატორის(MVNO) ეკოსისტემის განვითარება დამოკიდებულია MVNO-სა და ქსელის ოპერატორს(MNO) შორის ორმხრივ ინტერესზე დაფუძნებულ ჯანსაღ ბიზნეს პარტნიორული თანამშრომლობაზე.
- ინოვაციური სერვისების განვითარება და სპეციფიური სეგმენტების მოცვა წარმოადგენს MVNO-ს წარმატებული განვითარების წინაპირობას.
- MVNO-ების ნიშურ სეგმენტებზე ორიენტირება გამორიცხავს კანიბალიზაციას მობილური ქსელის ოპერატორების მომსახურებების ბაზარზე.
- მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის მაგალითზე MVNO-ების წარმატებული საქმიანობა საბოლოოდ აისახება სექტორის განვითარებაზე, მომხმარებლის კეთილდღეობასა და ქვეყნის ეკონომიკურ წარმატებაზე.
- MVNO მოდელების გამოყენებას კიდევ უფრო ეფექტურს ხდის 5G ტექნოლოგიის განვითარება.
- კომუნიკაციების კომისია გამოთქვამს მზადყოფნას მხარი დაუჭიროს მობილურ ქსელზე ვირტუალური დაშვების მსურველ კანდიდატებს საქართველოს ბაზრისთვის MVNO განვითარების სწორი ხედვის ჩამოყალიბებაში.

Mobile Virtual Network Operator Challenges and Opportunities in Georgia – *key messages:*

- Development of Mobile Virtual Network Operators (MVNO) ecosystem depends on mutually beneficial business partnership between MVNO and network operator (MNO).
- Development of innovative services and coverage of specific segments is a prerequisite for successful development of MVNO.
- MVNOs focusing on a niche will exclude cannibalization on the market of MNO services.
- Judging by the example of many countries, successful activities of MVNOs will eventually lead to development of the sector, customer wellbeing and economic success of the country.
- Development of 5G technologies will contribute to effective use of MVNO models.
- The Communications Commission is ready to support candidates that seek virtual access to the mobile network in Georgia, for formulating an effective vision for development of MVNOs in the Georgian market.

ფორუმის დახურვა

Forum wrapup and closing remarks

ფორუმის დახურვის სესიაში მონაწილეობა მიიღო ფორუმის ინსტიტუციურმა პარტნიორმა ევროპის საბჭოს მედიისა და ინტერნეტის თავისუფლების ხელშეწყობის პროექტის ხელმძღვანელმა საქართველოში, თამარ კობახიძემ, საქართველოს კომუნიკაციების კომისიის კომისიის წევრი, ეკატერინე იმედაძემ და RIPE NCC-ს ცენტრალური აზიის და კავკასიის წარმომადგენელმა რეგიონალურმს ოფიცერმა, ვაჰან ჰოვსეფიანმა. ფორუმთან დაკავშირებული საკითხების შეფასების წარმოდგენა უნდა მომხდარიყო მიღწეული შედეგების და დარჩენილი გამოწვევების მიხედვით, ასევე სასურველი ცვლილებების შესახებ.

The forum's closing session was attended by the Forum's Institutional Partner, Tamar Kobakhidze, Head of the Council of Europe Media and Internet Freedom Project in Georgia; Ekaterine Imedadze, Member of the Georgian Communications Commission; Vahan Hovsefian, Regional Officer for RIPE NCC Central Asia and the Caucasus. The evaluation of the issues related to the forum should have been presented according to the results achieved and the remaining challenges, as well as the desired changes.

სამივე გამომსვლელის შეფასებების საფუძველზე: დადებითად უნდა შეფასდეს საქართველოს პარლამენტის დარგობივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის ჩართვა ფორუმის საქმიანობაში, ორ დღიანი ფორუმის დღის წესრიგის ინოვაციური და აქტურლაური საკთხები, თიუთოეული სესიის შემდგომ ანგარიშგების მოდელის შემოღება და გზავნილების გაწერა, ისევე როგროც ფორუმის რებრენდინგი, თუმცა გამომსვლელების მოსაზრებით უნდა მოხდეს მეტი ჩართულობა და განსაკუთრებით არასამთავრობო და აკადემიური სექტორის. აგრეთვე, უნდა გაიზარდოს ფორუმის ცნობადობა, თითოეული აქტუალური საკთხის ე.წ. გზავნილების შეფასება და კვლევა.

Summarizing the evaluations of all three speakers: The involvement of the Parliamentary Committee on the activities of the Forum should be positively evaluated, the innovative and topical issues of the two-day forum agenda, the introduction of a reporting model after each session and the writing of messages, also a rebranding of the forum, however, in the opinion of the speakers, there should be more involvement and especially of the non-governmental and academic sector, the awareness of the forum should be increased, the so-called Evaluate and study messages.

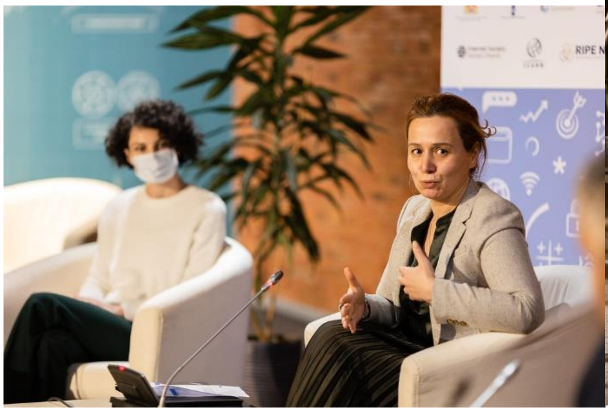

მონაწილეების და ჩართულობის ანალიზი და განაწილება დაინტერესებული ჯგუფების მიხედვით

პირველ რიგში უნდა შევეხოთ დღის წესრიგის შედგენის საკთხს, რომელშიც წარმოდგენილი იყო ქართული ინტერნეტმმართველეობის ფორუმისთვის უპრეცენდენტო რაოდნეობა – 189 საკითხი.

First of all, we should touch upon the issue of compiling the agenda, which presented an unprecedented number for the Georgian Internet Governance Forum - 189 issues.

რეგაიტრირებული პირების ინფორმაცია გენდერულ ჭრილში შემდეგია:

The information of the registered persons in terms of gender is as follows

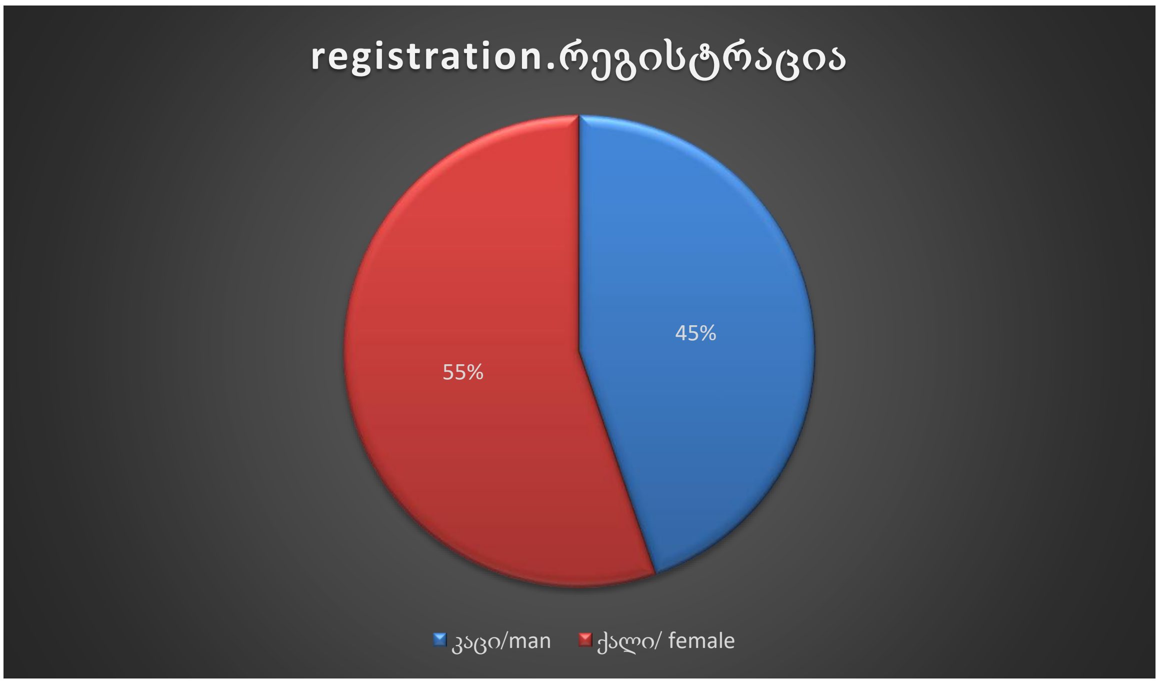

რეგაიტრირებული პირების ინფორმაცია სექტორულ ჭრილში შემდეგია:

The information of the registered persons in terms of sector is as follows

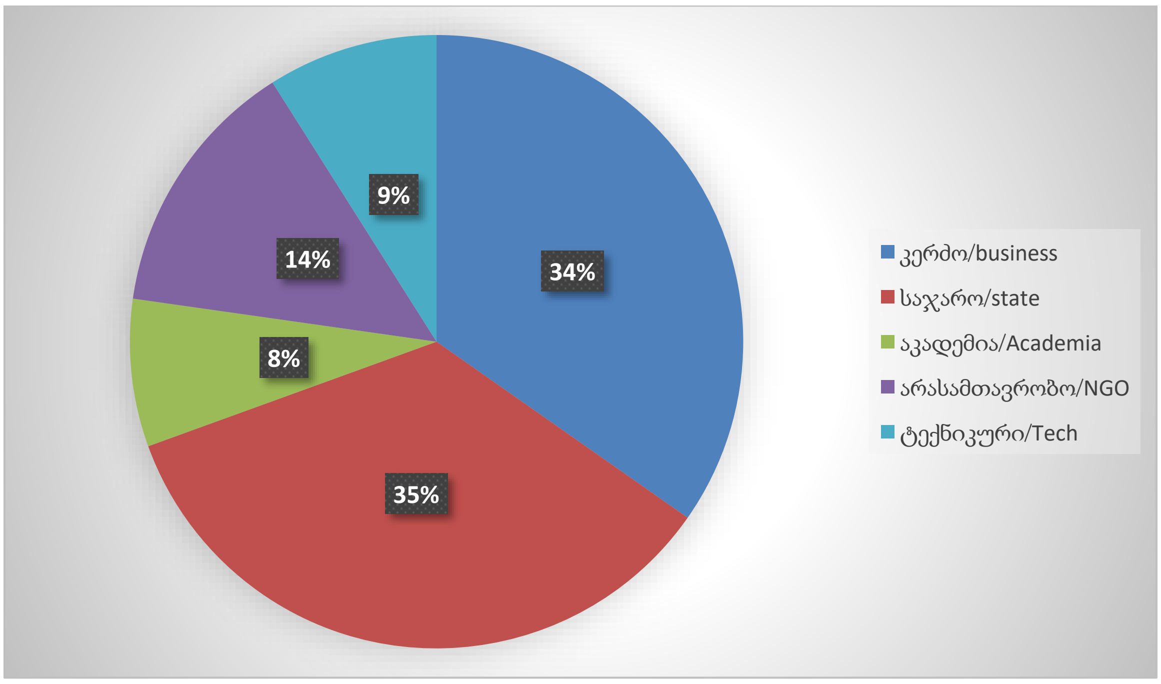

პანელზე წარმოდგენილი გენდერული ბალანსი Gender balance represented on the panel

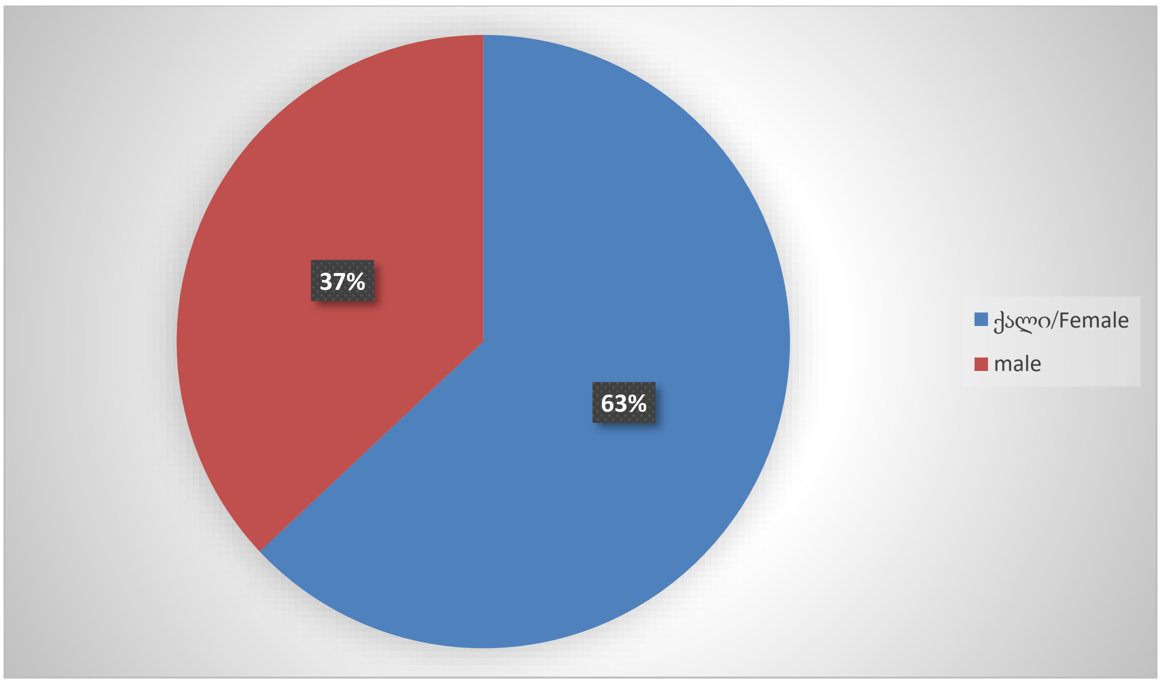

ბიუჯეტი Budget

საქართველოს ინტერნეტმმართველობის ფორუმის საორგანიზაციო აქტივობები შესაძლოა დავყოთ რამდენიმე ძირითად მიმართულებად, რომლის დაფინანსება მოხდა როგორც დონორების დახმარებით, ასევე ინტერნეტმმართველობის ფორუმის წევრი და ლოკალური მხარდაჭერების მიერ. ეს აქტივობები შესაძლოა დავყოთ შემდეგ ჯგუფებად:

- ღონისძიების წინა მოსამზადებელი სამუშაოები (წევრების და საბჭოს წევრების შეხვედრები, არჩევნები, პროგრამის დამტკიცება და კონსულტაციები სხვა მხარდამჭერებთან) ონალიან პლატფომრების მეშვეობით;
- ინტერნეტ გვერდის და სოციალური ქსელების მომზადება და გაშვება, სხვა დაკავშირებული აქტივობები (დომენი, ვებ-გვერდის და სოციალური ქსელის გვერდების შექმნა და ადმინისტრირება);
- ბრენდინგთან დაკავშირებული აქტივობები (ფორუმის და სხვა ბრენდული მასალების განახლება.შექმნა და ინტეგრირება);
- საორგანიზაციო ფართის მომზადების სამუშაოები (დარბაზი, ეკრანი, პროექტორი და ა.შ.);
- ქეითერინგი;
- ბეჭდვითი საქმიანობა ბანერი);
- მედია მხარდაჭერა (ონლაინ ტრანსლირება);
- თარგმანი და სტრიმინგი და ინტეგრაცია;
- სუბტიტრირება ონლიან კონტენტის;
- წლიური ანგარიშის მომზადება და თარგმნა, რედაქტირება.

Organizational activities of the Georgian Internet Governance Forum can be divided into several main areas, which were funded with the help of donors, as well as a member of the Internet Governance Forum and local support. These activities can be divided into the following groups:

- Preparatory work for the event (meetings of members and board members, elections, program approval and consultations with other supporters) via online platforms;

- Development and launch of Internet site and social networks, other related activities (domain, creation and administration of web site and social network pages);

- Branding activities (updating the forum and other branding materials. Creating and integrating);

- Preparation of organizational space (hall, screen, projector, etc.);

- Catering;

- Print activity banner);

- Media support (online broadcasting);

- Translation and streaming and integration;

- Subtitle online content;

- Preparation and translation of the annual report, editing.

ბიუჯეტის ცხრილი

GEL	USD	Activity
315,00	100	Branding (RIPE NCC)
		Branding (CoE)
		Conference and interpretation (CoE)
4687.5	1500	(ISOC), live streaming and web page updates and support
1 086,00	350	Accountant salary (RIPE NCC)
300,00	97	Video subtitles service fee (RIPE NCC)
449,00	145	Postal cost (ICANN)
500,00	160	Representative cost (ICANN)
600,00	293	IGF reporting (ICANN)
800,00	257	other cost (ICANN)
600,00	195	Interpretation service fee (RIPE NCC)
400,00	232	Editing
1 312,45	433	Facebook boosting (ICANN)
11563.3	3706.2	